

83. Panorama Jeleniej Góry ze śpiewnika jeleniogórskiego

Jelenia Góra, drukarnia wdowy po Immanuelu Krahn, 1801r.
MJG AH 6070/1

Rzemiosło

W 2. poł. XVII w. wraz ze wzrostem zamożności warstwy kupieckiej oraz bogaceniem się mieszczan jeleniogórskich, wzrastała liczba rzemieślników różnych specjalności.

Jelenia Góra w 1742 r. miała 5819 mieszkańców, w tym 2202 osiadłych w obrębie murów miejskich, a 3617 na przedmieściach. Wśród nich było 41 kupców, 46 kramarzy, 32 płócienników, 25 pończoszników, 20 tkaczy płótna lnianego w mieście i 152 na przedmieściach.

W 1797 r. liczba mieszkańców zwiększyła się do 6392, w obrębie murów miejskich – 1932 (1711 protestantów, 221 katolików). Na przedmieściach mieszkało 4260 mieszkańców (3885 protestantów, 575 katolików).⁵

Działało 820 rzemieślników 76 specjalności, zrzeszonych w 18 cechach. Najliczniejszy Związek Kupiecki liczył 134 członków (w tym 50 hurtowników). W

⁵ J. D. Hensel, *Historyczno-topograficzny opis miasta Jelenia Góra*, Jelenia Góra 2005, s. 432.

83. Panorama Jelení Hory z jelenohorského kancionálu

Jelení Hora, tiskárna Immanuela Krahna, 1801
MJG AH 6070/1

Řemesla

W drugiej połowie 17. stulecia, z rosnącą zamożnością kupieckiej warstwy a bogatutym jelenohorským měšťanům roste počet řemeslníků různých specializací.

Jelení Hora v roce 1742 měla 5819 obyvatel, z toho 2202 uvnitř městských hradeb, a 3617 na předměstích. Mezi nimi bylo 41 kupců, 46 kramářů, 32 pláteníků, 25 punčochářů, 20 tkalců lněného plátna ve městě a 152 na předměstích.

V roce 1797 se počet obyvatel zvýšil na 6392, uvnitř městských hradeb 1932 (1711 protestantů, 221 katolíků). Na předměstích žilo 4260 obyvatel (3885 protestantů, 575 katolíků).⁵

Působilo zde 820 řemeslníků, 76 profesí sdružených v 18 řemeslnických spolcích. Nejpočetnější z nich – Kupecký svaz – čítal 134 členů (z tohoto 50 velkoobchodníků). Ve městě pracovalo 30 řezníků, 30 ševců, asi 30 pekařů, 72 krejčích, 11 kožešníků, 15 bednářů,

⁵ J. D. Hensel, *Historyczno-topograficzny opis miasta Jelenia Góra*, Jelení Hora 2005, s. 432

83. Panorama of Jelena Góra from Jelenia Góra hymn book

Jelenia Góra, printing house of the widow after Immanuel Krahn, 1801
MJG AH 6070/1

Crafts

In the second half of the seventeenth century, along with the increase in affluence of merchants and Jelenia Góra burghers growing rich, a number of craftsmen of different specializations rose.

In 1742, in Jelenia Góra there lived 5,819 burghers: 2,202 within the city walls and 3,717 in the suburbs. In it: 41 traders, 46 hucksters, 32 linen-drapers, 25 hosiers, 20 flax linen weavers in the city and 152 in the suburbs. In 1797, there were already 6,392 burghers: 1,932 (1,711 Protestants, 221 Catholics) – within the city walls and 4,260 inhabitants (3,885 Protestants, 575 Catholics) – in the suburbs.⁵

There were 820 active artisans, 76 specializations in 18 guilds. The most numerous, the Merchant's Association, had 134 members. There worked among

⁵ Johann Daniel Hensel, *Historisch-Topographische Beschreibung der Stadt Hirschberg in Schlesien seit ihrem Ursprunge bis auf das Jahr 1797*. Hirschberg 1797, p. 432

mieście czynnych było 30 rzeźników, 30 szewców, około 30 piekarzy, 72 krawców, 11 kuśnierzy, 15 bednarzy, 40 stolarzy, 5 tokarzy, 4 szklarzy, 3 kołodziejów, 4 intro-ligatorów, 1 szczotkarz, 12 pończoszni-ków, 1 pończosznik jedwabny, 20 garnca-ry, 25 płócienników, 4 krojczych płótna, 4 guzikarzy, 13 ślusarzy, 3 kowali miedzi/kotlarzy, 9 kowali, 5 mistrzów murarskich, 3 cieśli, 9 perukarzy, 3 szmuklerzy, 5 ka-peluszników, 9 mydlarzy, 9 powroźników, 9 garbarzy białych, 5 iglarzy, 6 farbiarzy, 3 kaletników, 4 malarzy, 2 konwisarzy, 2 piwowarów, 4 wytwórców grzebieni, 5 siodlarzy, 5 złotników, 4 drukarzy płótna lnianego, 3 tkaczy adamaszków, 140 tkaczy płótna lnianego lub woalu.

Cechy – organizacje zrzeszające rze-mieślników poszczególnych specjalo-sci – pełniły istotną rolę. Dbaly o swoich członków i o wysoką jakość ich produkcji.

Pieczenie były ważnym elementem le-galizującym dokumenty wydawane przez cechy. Były to: statuty, świadectwa nauki rzemiosła, listy. Zawierały, oprócz napisu, godło cechowe. Przechowywano je w la-dach (skrzyniach) w siedzibie cechu wraz z pieniędzmi i ważnymi dokumentami.

40 truhlářů, 5 soustružníků, 4 sklářů, 3 kolářů, 4 knihvazači, 1 kartáčník, 12 punčochářů, 1 punčochář s hedvábím, 20 hrnčářů, 25 pláteníků, 4 knoflíkáři, 13 zámečnicků, 3 kováři mědi/kotláři, 9 kovářů, 5 zednických mistrů, 3 tesaři, 9 parukářů, 3 prýmkařů, 5 kloboučnicků, 9 mydlářů, 9 provazníků, 9 koželuhů, 5 jehlářů, 6 barvířů, 3 brašnáři, 4 malíři, 2 kovolijci, 2 sládcí, 4 výrobců hřebenů, 5 sedlářů, 5 zlatníků, 4 potiskovači lněného plátna, 3 tkalci damašku, 140 tkalců lněného plátna nebo voálu.

Cechy – spolky sdružující řemeslníky jednotlivých profesí, plnily důležitou roli. Pečovaly o své členy a o vysokou kvalitu jejich výroby.

Pečetě byly důležitým prvkem pro ověřování dokladů vydávaných cechy: stanov, osvědčení o vyučení se řemeslu, dopisů. Kromě nápisů obsahovaly i cechovní znaky. Byly přechovávány v pultech (truhlách) v sídlech cechu s penězi a důležitými doklady.

others: 30 butchers, 30 shoemakers, bakers, 72 tailors, 11 furriers, 15 coopers, 40 joiners, 5 turners, 4 glaziers, 3 wheelwrights, 4 bookbinders, 1 brush-maker, 12 hosiers, 1 silk hosier, 20 potters, 25 linen-drapers, 4 linen cutters, 4 button makers, 13 locksmiths, 3 copper blacksmiths / coppersmiths, 9 blacksmiths, 5 bricklayer masters, 3 carpenters, 9 wig-makers, 3 haberdashers, 5 hatters, 9 soap makers, 9 rope-makers, 9 tanners of fine leather, 5 needle makers, 6 dyers, 3 bag makers, 4 painters, 2 pewterers, 2 brewers, 4 comb makers, 5 saddlers, 5 goldsmiths, 4 linen printers, 3 damask weavers, 140 weavers of flax linen or voile.

Guilds – organizations associating craftsmen of individual specializations, played an important role. They took care of their members and of the high quality of their production. Seals were an important part of legalisation of documents issued by the guilds: statutes, certificates of apprenticeship training, letters. They contained, in addition to the inscription, the guild emblem. They were stored in chests (boxes) in the premises of the guild, along with money and important documents.

84. Tłok cechu siodlarzy

Jelenia Góra, 1613 r.
mosiądz, odlewanie, rytowanie, śred. 3,6 x 4 cm
MJG AH 4849

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „+SIGIL DER SATTLER. ZU. HIRSCHBERGK+”, w polu przedstawienie siodła na tarczy herbowej trzymanej przez anioła, otoczonej przez wici roślinne, data „16-13”.

84. Pečeť cechu sedlářů r. 1613

mosaz, rytí, Jelení Hora, prům. 3,6 x 4 cm
MJG AH 4849

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „+SIGIL DER SATTLER. ZU. HIRSCHBERGK+”, v poli vyobrazení sedla na erbovní kartuši držené andělem a porostlé rostlinnými výhonky, datum 16–13.

84. Seal of the Guild of Saddlers, 1613

brass, carving, Jelenia Góra, diameter 3.6 x 4 cm
MJG AH 4849

A circular inscription in the mirror image: “+SIGIL DER SATTLER. ZU. HIRSCHBERGK+”, in the field a presentation of a saddle on a shield kept by an angel, encircled by plant twigs; the date “16–13”.

85. Tłok cechu kuśnierzy, 1633 r.
mosiądz, rytowanie, śred. 3,7 x 7,5 cm
MJG AH 1447

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „SIGIL DER.- KIRCHNER” – w polu w węższym otoku: „IN HIRSCH”, z prawej „BERG 1633”, przedstawienie kusu futra z drzewa podtrzymanego przez anioła, na jego tle gołąb z gałązką oliwną w dziobie.

85. Pečeň cechu jirchářů, r. 1633
mosaz, rytí, prům. 3,7 x 7,5 cm
MJG AH 1447

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „SIGIL DER.- KIRCHNER” – v poli po užším obvodu: „IN HIRSCH”, zprava „BERG 1633”, vyobrazení kusu kožešiny držené andělem, v pozadí holub s olivovou větévkou v zobáku.

85. Seal of the Guild of Furriers, 1633
brass, carving, diameter 3.7 x 7.5 cm
MJG AH 1447

A circular inscription in the mirror image: “SIGIL DER.- KIRCHNER” – in the field, the narrower circular inscription: “IN HIRSCH”, from the right “BERG 1633”, presenting the fur lining supported by an angel, in its background – a pigeon with an olive twig in the beak.

86. Tłok cechu rzeźników, 1641 r.
mosiądz, rytowanie, śred. 4 x 5,8 cm
MJG AH 4850

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „SIGIL DER ERBARN ZUNFT. DER FLEISCHER IN HIRSCHBERG”, w centrum tarcza ozdobna herbowa, w polu wół. Po bokach tarczy data „16-41”.

86. Pečeň cechu řezníků, r. 1641
mosaz, rytí, prům. 4 x 5,8 cm
MJG AH 4850

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „SIGIL DER ERBARN ZUNFT. DER FLEISCHER IN HIRSCHBERG”, ve středu erbovní kartuše, v poli vůl. Po stranách kartuše datum 16-41.

86. Seal of the Guild of Butchers, 1641
brass, carving, diameter 4 x 5.8 cm
MJG AH 4850

A circular inscription in the mirror image: “SIGIL DER ERBARN ZUNFT. DER FLEISCHER IN HIRSCHBERG”, in the centre a decorative heraldic shield, in the field – an ox. The date: “16-41” on the sides of the shield .

87. Tłok cechu bednarzy, 1641 r.
mosiądz, rytowanie, śred. 4 x 5,5 cm
MJG AH 4874

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „SIGIL DES. BITNER HANDSWERCKS. ZU HIRSCHBERG”. W polu kartusz herbowy, na nim beczka, nad nią cyrkiel, po jego bokach dwa krzyżyki, po bokach beczki po dwa skrzyżowane pobijaki, poniżej nóż bednarski. Po bokach tarczy data: „16-41”.

87. Pečeť cechu bednářů, r. 1641
mosaz, rytí, prům. 4 x 5,5 cm
MJG AH 4874

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „SIGIL DES. BITNER HANDSWERCKS. ZU HIRSCHBERG.” V poli erbovní kartuše, na ní sud, nad ním kružítko, po stranách dva křížky, po stranách sudu po dvou zkřížených palicích, níže bednářský nůž. Po stranách kartuše datum 16-41.

87. Seal of the Guild of Coopers, 1641
brass, carving, diameter 4 x 5.5 cm
MJG AH 4874

A circular inscription in the mirror image: “SIGIL DES. BITNER HANDSWERCKS. ZU HIRSCHBERG”, in the field – a scutcheon, a barrel on it, above it – a compass, on both sides – two crosses, two crossed mallets on each side of the barrel, below – a cooper’s knife. The date: “16 – 41” on both sides of the shield.

88. Tłok cechu kapeluszników, 1688 r.
mosiądz, żelazo, drewno, rytowanie, śred. 3,5 x 11,5 cm
MJG AH 5080

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „SIGILDER HUT MACHER. IN HIRSCH”. Dalsza część napisu w polu: „BERG”, pod nim kapelusz nad wicią roślinną. Na dole data „16-88”.

88. Pečeť cechu kloboučnicků, r. 1688
mosaz, železo, dřevo, rytí, prům. 3,5 x 11,5 cm
MJG AH 5080

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „SIGILDER HUT MACHER. IN HIRSCH”. Další část nápisu v poli: BERG, pod ním klobouk nad rostlinnými proutky. Dole datum 16-88.

88. Seal of the Guild of Hatters, 1688
brass, iron, wood, carving, diameter 3.5 x 11.5 cm
MJG AH 5080

A circular inscription in the mirror image: “SIGILDER of MACHER. IN HIRSCH Milles”. The next part of the inscription in the field: “BERG”, under it – a hat over a plant twig. At the bottom – the date: “16-88”.

89. Tłok cechu paśników, 1692 r.
mosiądz, rytowanie, śred. 3,5 x 12 cm
MJG AH 5082

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „HANDWERCKS SIEGIL DER GILTREL IN. HIRSCHBERG”, w polu tarcza zwieńczona główką anioła, na niej kowadło i młotek skrzyżowany z pilnikiem. Nad kowadłem data „1692”.

89. Pečeť cechu uzdářů, r. 1692
mosaz, rytí, prům. 3,5 x 12 cm
MJG AH 5082

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „HANDWERCKS SIEGIL DER GILTREL IN. HIRSCHBERG”, v poli štít s hlavou anděla, na něj kovádko a kladívko zkřížené s pilníkem. Nad kovádkem datum 1692.

89. Seal of the Guild of Belt Makers, 1692
brass, carving, diameter 3.5 x 12 cm
MJG AH 5082

A circular inscription in the mirror image: “HANDWERCKS SIEGIL DER GILTREL IN. HIRSCHBERG”. In the field – a shield – a shield crowned with the head of an angel, on it – an anvil and a hammer crossed with a file. Above the anvil, the date “1692”.

90. Tłok cechu pasamoników, 1695 r.
mosiądz, rytowanie, śred. 4 x 9 cm
MJG AH 1449

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „+DER POSMENDIRER IN HIRSCHBERG. IN. SIGEL 1695+”, w polu ozdobnie wycięta tarcza herbowa z kołami zębatymi (z kołowrotka), kratką i ozdobnie związanymi włochatymi sznurami.

90. Pečeť cechu prýmkářů, r. 1695
mosaz, rytí, prům. 4 x 9 cm
MJG AH 1449

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „+DER POSMENDIRER IN HIRSCHBERG. IN. SIGEL 1695+”, v poli zdobně vykrojena erbovní kartuše se ozubenými koly (z kolovrátku), mřížkou a dekorativně svázanými provazy.

90. Seal of the Guild of Haberdashers, 1695
brass, carving, diameter 4 x 9 cm
MJG AH 1449

A circular inscription in the mirror image: “+DER POSMENDIRER IN HIRSCHBERG. IN. SIGEL 1695 +”. In the field – a decoratively cut out shield with cog wheels (from a spinning wheel), a grille and decoratively tied shaggy ropes.

91. Tłok cechu nożowników i płatnerzy, 1707 r.
mosiądz, odlewanie, rytowanie, drewno, śred. 3,9 x 14 cm
MJG AH 1445

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „DAS WAFFEN DER MESSERSCHMID.“, w polu dokończenie: z lewej: „IN HIR“, z prawej „SCHBER“, niżej data: „17-07“, przedstawienie tarczy herbowej z hełmem i labrami, w klejnocie skrzyżowane noże nad koroną, na tarczy herbowej 3 miecze spięte koroną.

91. Pečeť cechu nožířů a plátněřů, r. 1707
mosaz, odlévání, rytí, dřevo, prům. 3,9 x 14 cm
MJG AH 1445

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „DAS WAFFEN DER MESSERSCHMID.“, v poli dokončení: zleva: „IN HIR“, zprava „SCHBER“, níže datum: „17-07“, vyobrazení erbovní kartuše s přilbou, zkřížené nože nad korunou, na erbovní kartuši 3 meče spojené korunou.

91. Seal of the Guild of Cutlers and Armourers, 1707
brass, casting, carving, wood, diameter 3,9 x 14 cm
MJG AH 1445

A circular inscription in the mirror image: „DAS WAFFEN DER MESSERSCHMID.“. In the field – the conclusion: from the left: „IN HIR“, from the right „SCHBER“, below – the date: „17 – 07“, the presentation of a shield with a helmet and mantling, crossed knives in the jewel above the crown, on the shield – three swords fastened together by the crown.

92. Tłok cechu iglarzy, 1711 r.
mosiądz, rytowanie, śred. 4,2 x 11,2 cm
MJG AH 4848

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „ANNO 1711. DER NADLER. ZECHSIEGELIN. HIRSCHBERG“, w polu tarcza podtrzymywana przez stylizowaną postać anioła, na niej furkadło (świder strunowy), po jego bokach 3 skrzyżowane szpilki i 3 skrzyżowane igły w haftkach, niżej jelen z koniczynką (element herbu Jeleniej Góry), po jego bokach haczyki.

92. Pečeť cechu jehlářů, r. 1711
mosaz, rytí prům. 4,2 x 11,2 cm
MJG AH 4848

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „ANNO 1711. DER NADLER. ZECHSIEGELIN. HIRSCHBERG“, v poli štít nesený stylizovanou postavou anděla, na něm nebozez (strunový vrták, nebozez), po jeho stranách 3 zkřížené špendlíky a 3 zkřížené jehly ve vyšivkách, níže jelen s jetelem (prvek erbu Jelení Hory), po jeho stranách háčky.

92. Seal of the Guild of Needle Makers, 1711
brass, carving, diameter 4,2 x 11,2 cm
MJG AH 4848

A circular inscription in the mirror image: ANNO 1711. DER NADLER. ZECHSIEGELIN. HIRSCHBERG“. In the field – a shield supported by the modelled figure of an angel, on it – a drill, on its both sides – three crossed pins and three crossed needles in hooks and eyes, below – a deer with a clover (element of the coat of arms of Jelenia Góra), hooks on its both sides.

93. Tłok cechu konwisarzy, 1731 r.
 żelazo, kucie, rytowanie, śred. 3,3 x 10 cm
 MJG AH 1457

W otoku napis w odbiciu lustrzanym rozdzielony główką anielską: „SIGEL. VOR. DIE ZINNGISSER. IN HIRSCHBERG”, w polu data – „1731”; ozdobnie wycięta tarcza, na niej armata, dzban na stopie, kufel z pokrywą, dzwon.

93. Pečeť cechu kovolijců, r. 1731
 železo, kování, rytí, prům. 3,3 10 cm
 MJG AH 1457

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení, rozdělený hlavou anděla: „SIGEL. VOR. DIE ZINNGISSER. IN HIRSCHBERG”, v poli datum 1731; dekorativně řezaný štít, na něm dělo, džbán na noze, holba s víkem, zvon.

93. Seal of the Guild of Pewterers, 1731
 iron, forging, carving, diameter 3.3 x 10 cm
 MJG AH 1457

A circular inscription in the mirror image, divided by the angel's head: "SIGEL. VOR. DIE ZINNGISSER. IN HIRSCHBERG". In the field – the date: "1731"; a decoratively cut out shield, on it: a cannon, a jug on the foot, a beer mug with the lid, a bell.

94. Tłok cechu chirurgów i łożebników, XVIII w.
 mosiądz, rytowanie, śred. 4 cm
 MJG AH 1440

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „SIGIL: CHIRURG: & BALNEAT: HIRSCHBERG.”, w polu przedstawienie tarczy herbowej z hełmem i labrami, w klejnocie pelikan ożywiający swą krwią z piersi młode, na tarczy herbowej strzykawka do lewatyw, piłka do amputowania kończyn i inne narzędzia.

94. Pečeť cechu chirurgů a ložebníků, 18. st.
 mosaz, rytí prům. 4 cm
 MJG AH 1440

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „SIGIL: CHIRURG: & BALNEAT: HIRSCHBERG.”, v poli vyobrazení erbovní kartuše s přilbou, pelikán krmící svou krví z hrudi mládí, na erbovním štítu stříkačka na klystýry, pilka k amputaci končetin a další nástroje.

94. Seal of the Guild of Barber-Surgeons, the 18th century
 brass, carving, diameter 4 cm
 MJG AH 1440

A circular inscription in the mirror image: „SIGIL: CHIRURG: & BALNEAT: HIRSCHBERG.”. In the field – a presentation of a shield with a helmet and mantling, in the jewel – a pelican feeding the offsprings with its own blood from the breast, on a shield – a syringe for enemas, a saw for amputating limbs and other tools.

95. Tłok cechu mydlarzy, 1784 r.
mosiądz, rytowanie, śred. 3,3 cm
MJG AH 1454

W otoku napis: „SIEGEL DER SEIFFRNSIEDER ZU HIRSCHBERG”, w polu data „1784”, nad nią ułożone kawałki mydła (?) i lew kroczący na dwóch nogach, trzymający w górnych łapach wiązkę świec.

95. Pečeť cechu mydlářů, r. 1784
mosaz, rytí prům. 3,3 cm
MJG AH 1454

Po obvodu nápis: „SIEGEL DER SEIFFRNSIEDER ZU HIRSCHBERG”, v poli datum 1784, nad ním kusy mýdla (?) a lev kráčeající po dvou nohách, nesoucí v předních tlapách svazek svíček.

95. Seal of the Guild of Soap Makers, 1784
brass, carving, diameter 3.3 cm
MJG AH 1454

A circular inscription: „SIEGEL DER SEIFFRNSIEDER ZU HIRSCHBERG”, in the field – the date “1784”, above it – composed bars of soap (?) and a lion striding on two legs, holding a bunch of candles in upper paws.

96. Tłok cechu złotników, XVIII w.
mosiądz, rytowanie, śred. 4,5 cm
MJG AH 1442

W otoku herb Jeleniej Góry (jelen w skoku) i napis w odbiciu lustrzanym: „EINES. LOBLICHEN. MITTELS. DER. GOLTSCHMIEDE. IN. HIRSCHBERG. SIG.”, w polu przedstawienie św. Eligiusza (patrona złotników), święty w stroju biskupim siedzi przy warsztacie złotniczym, wyklepując kielich.

96. Pečeť cechu zlatníků, 18. st.
mosaz, rytí prům. 4,5 cm
MJG AH 1442

Po obvodu erb Jelení Hory (jelen ve skoku) a text v zrcadlovém provedení: „EINES. LOBLICHEN. MITTELS. DER. GOLTSCHMIEDE. IN. HIRSCHBERG. SIG.”, v poli vyobrazení sv. Eligia (patrona zlatníků), svatý v biskupských šatech sedí u zlatnické dílny a tepe kalich.

96. Seal of the Guild of Goldsmiths, the 18th century
brass, carving, diameter 4.5 cm
MJG AH 1442

On the rim, the coat of arms of Jelenia Góra (a deer in a jump) and a circumscription in the mirror image: „EINES. LOBLICHEN. MITTELS. DER. GOLTSCHMIEDE. IN. HIRSCHBERG. SIG.”, in the field – a presentation of St. Eligius (the patron saint of goldsmiths), the Saint as a bishop sitting in his goldsmith's workshop, forging a chalice.

97. Tłok cechu guzikarzy, XVIII w.
mosiądz, rytowanie, śred. 5,5 cm
MJG AH 1448

W otoku napis w odbiciu lustrzanym: „EIN EHR-SAMES. KNOPFMACHER. MITTEL .IN. HIRSCHBERG”, w polu przedstawienie ozdobnej plecionej taśmy z chwostami.

97. Pečeť cechu knoflíkářů, 18. st.
mosaz, rytí prům. 5,5 cm
MJG AH 1448

Po obvodu nápis v zrcadlovém provedení: „EIN EHR-SAMES. KNOPFMACHER. MITTEL .IN. HIRSCHBERG”, v poli vyobrazení ozdobného pleteného pásu s chvosty.

97. Seal of the Guild of Button Makers, the 18th century
brass, carving, diameter 5.5 cm
MJG AH 1448

A circular inscription in the mirror image: „EIN EHR-SAMES. KNOPFMACHER. MITTEL .IN. HIRSCHBERG”, in the field – a presentation of a decorative braided band with tiebacks.

98. Wilkom cechu kapeluszników

Śląsk, 1726 r.
cyna odlewanie, rytowanie, 53 x 15 cm
MJG AH 1649

Puchar na okrągłej wypukłej stopie i balaskowatym trzonie. Czara cylindryczna z wypukłymi pierścieniami na dole i na górze. Na nich pasy lwich główek z otworami na zawieszki. Pokrywa wypukła, zwieńczona figurką mężczyzny w kapeluszu z piórami, który trzyma tarczę z wyrytowanym kapeluszem i napisem: „1726/ DES LOBLICHEN HANDWERKS DER HUT-MACHER GESELLEN WILKOMMEN”.

98. Vítací číše cechu kloboučníků

Slezsko, 1726
cín, odlévání, rytí, 53 x 15 cm
MJG AH 1649

Pohár na kulaté vyduťté patce s rýhovanou nohou. Kupa válcovitá s plastickými prstenci dole a nahoře. Na nich pruhy lvích hlav s otvory na visačky. Víko vyduťté zakončené mužskou postavou v klobouku s péry, který drží štít s vyobrazeným kloboukem a nápisem: „1726/ DES LOBLICHEN HANDWERKS DER HUTMACHER GESELLEN WILKOMMEN”

98. Wilkom of the Guild of Hatters

Silesia, 1726
pewter casting, carving, 53 x 15 cm
MJG AH 1649

Goblet on the round convex base and with a baluster stem. The cylindrical cup with convex rings at the bottom and at the top. On them – belts of lion's heads with holes for pedants. The convex lid crowned with the figure of a man in a hat with feathers, who is keeping a shield with an engraved hat and an inscription: „ 1726/ DES LOBLICHEN HANDWERKS DER HUTMACHER GESELLEN WILKOMMEN”

99. Puchar cechu piekarzy

Jelenia Góra, ok. 1821 r.

cyna, mosiądz, odlew, grawerowanie, wys. 37 cm, śred. 9 cm
MJG AH1646

Stopa płaska, okrągła, smukły profilowany trzon, czara koniczna dekorowana grawerowaniem: para lwów trzymająca herb, po przeciwnej stronie para niedźwiedzi przy ulu i pamiątkowe napisy (nazwiska). Na stopie napis: „ES KLUGE C.F. KLEBER D. 1 JANUAR 1821”. Pokrywa w kształcie dzwonu zwieńczona ażurowym preclm z mosiężną figurką mężczyzny w kapeluszu.

99. Pohár cechu pekařů

Jelení Hora, kolem r. 1821

cín, mosaz, odlévání, rytí, výš. 37 cm, prům. 9 cm
MJG AH1646

Patka plochá, kulatá, úzkým profilovaný dřík, kupa kónická s rytým dekorem – pár lvů nesoucích erb, na opačné straně pár medvědů u úlu a pamětní nápisy (jména). Na patce nápis: „ES KLUGE C.F. KLEBER D. 1 JANUAR 1821”. Víko ve tvaru zvonu zakončené ažurovým preclíkem s mosaznou postavou muže v klobouku.

99. Goblet of the Guild of Bakers

Jelenia Góra, around 1821

pewter, brass, casting, engraving, height: 37 cm, diameter: 9 cm
MJG AH1646

Flat round base, a slender profiled stem, the conical cup decorated with engraving: a pair of lions holding a coat of arms, opposite – a couple of bears by a hive and commemorative inscriptions (surnames). On the base an inscription: „ES KLUGE C.F. KLEBER D. 1 JANUAR 1821”. The lid in the shape of a bell crowned with an openwork pretzel with the brass figure of a man in a hat.

100. Łopatka kominiarska

Jelenia Góra (?), 2. poł. XVIII w.
cyna odlew, grawerowanie, wys. 32 cm
MJG AH 1723

Klejnot cechowy, rączka wieloboczna, szufelka w formie regularnego trapezu, lekko wygięta, napisy (nazwiska) i data 1760. Na brzegu doczepione ozdobne małe łopatki z nazwiskami i datami pochodzące z 2. poł. XIX w.

100. Kominická lopatka

Jelení Hora (?), 2. pol. 18. st.
cín, odlévání, rytí, výš. 32 cm
MJG AH 1723

Cechovní znamení, vícestranná rukojeť, lopata ve tvaru pravidelného lichoběžníku, lehce ohnutá, nápisy (jména) a datum 1760. Na okraji připevněné malé, ozdobné lopatky se jmény a daty pocházející z 2. poloviny 19. století.

100. Chimney sweep spade

Jelenia Góra (?), 2nd half of the 18th century
tin casting, engraving, height 32 cm
MJG AH 1723

Gem of chimney sweeps' guild, polygonal handle, shovel in the form of a regular trapeze, slightly bent, inscriptions (surnames) and the date: 1760. Decorative small spatulas added on the edge, with surnames and dates, coming from the second half of the nineteenth century.

101. Zawieszka na puchar rzeźników, 1682 r.

blacha srebrzona, trybowanie, 11,5 x 9,5 cm
MJG AH 1428

Owalna w otoku wytłoczonego ornamentu z liści akantu plakietka z wygrawerowanym przedstawieniem dwóch rzeźników prowadzących wołu, wyżej napis: „Christof Heince”, wokół liściasty wieniec.

Na górze trzy uszka do przyczepienia łańcuszka.

101. Přívěsek na pohár řezníků 1682

stříbrný plech, repusování, 11,5 x 9,5 cm
MJG AH 1428

Oválná plaketa po obvodu vyliisovaný ornament z listů paznehtníku s rytým vyobrazením dvou řezníků vedoucích vola, výše nápis: „Christof Heince”, kolem listnatý věnec.

Nahoře tři ouška k zavěšení na řetízku.

101. Pendants of the Guild of Butchers, 1682

silver-plated sheet metal, repoussage, 11.5 x 9.5 cm
MJG AH 1428

Oval, a plaque in the rim of the pressed ornament of acanthus leaves with engraved representation of two butchers leading an ox, above – an inscription: “Christof Heince”, around – a leaf wreath.

At the top – three eyelets for attaching a small chain.

102. Zawieszka, XVII w.
blacha srebrzona, trybowanie, 12,5 x 10,5 cm
MJG AH 1427

Owalna, ażurowa, w otoku wytłoczonego ornamentu z liści akantu plakietka z wygrawerowanym przedstawieniem jelenia w skoku na dole napis: „Mit diesem sch/lechem ande/ncken wihl ich die/ werdte zumit be/schencken/ HAH”.

102. Přívěsek, 17. století

stříbrný plech, repusování, 12,5 x 10,5 cm
MJG AH 1427

Oválná, ażurová plaketa, po obvodu vytlačovaného ornamentu z listů paznehtníku (akantu) s rytým vyobrazením jelenia ve skoku, dole nápis: „Mit diesem sch/lechem ande/ncken wihl ich die/ werdte zumit be/schencken/ HAH”.

102. Pendant, the 17th century

silver-plated sheet metal, repoussage, 12.5 x 10.5 cm
MJG AH 1427

Oval, openwork, a plaque in the rim of the pressed ornament of acanthus leaves with engraved representation of a deer in a jump, at the bottom – an inscription: „Mit diesem sch/lechem ande/ncken wihl ich die/ werdte zumit be/schencken/ HAH”.

103. Zawieszka cechu rzeźników, 1716 r.
blacha srebrzona, trybowanie, 11 x 9 cm
MJG AH 1431

Owalna, ażurowana, w otoku wytłoczonego wienca baran między dwoma drzewami. Na dole napis wykluty punktowo: „C H M 1716”.

103. Přívěsek cechu řezníků, 1716
stříbrný plech, repusování, 11 x 9 cm
MJG AH 1431

Oválná, ažurowaná plaketa, po obvodu vytlačovaný věnec, uprostřed baran mezi dvěma stromy. Dole bodově vypichovaný nápis: „C H M 1716”.

103. Pendant of the Guild of Butchers, 1716
silver-plated sheet metal, repoussage, 11 x 9 cm
MJG AH 1431

Oval, openwork, in the rim of the pressed wreath a ram between two trees. Below – a pricked inscription: „C H M 1716”.

104. Zawieszka, 1735 r.
blacha srebrzona, trybowanie, 8 x 7 cm
MJG AH 1432

Owalna w otoku sercowatym, z trybowanymi liśćmi akantu na tle łuskowatym.

Na dole wygrawerowane dwa skrzyżowane topory i nóż, wyżej napis: „Siegmund Klein/ 1735”.

104. Přívěsek, 1735
stříbrný plech, repusování, 8 x 7
MJG AH 1432

Oválný přívěsek se srdcovitým lemem, s repusovanými listy paznehtníku na šupinovitém pozadí.

Dole vyryté dvě zkřížené sekery a nůž, nad tím nápis: „Siegmund Klein/ 1735”

104. Pendant, 1735
silver-plated sheet metal, repoussage, 8 x 7
MJG AH 1432

Oval in the heart-shaped border, with repoussé leaves of acanthus on a scaly background.

Two crossed axes and a knife engraved at the bottom, above – an inscription: „Siegmund Klein/ 1735”

105. Skrzynia cechu sukienników

Jelenia Góra, 1. poł. XVIII w.
drewno, stolarstwo, intarsja, 65 x 55 x 46 cm
MJG AH 2219

Skrzynka prostopadłościenna z wydatnym cokółem na czterech kulistych nogach. Na ścianie frontowej płycina z dekoracją intarsjowaną: w wieńcu gałązek symbole cechu sukienników: dwa skrzyżowane smyki gręplarskie, poniżej nożyce do postrzygania, po bokach szczotki z ostu sukienniczego i zgrzebła.

Bractwo strzeleckie

Jelenia Góra, podobnie jak inne miasta, już od czasów średniowiecza organizowała zawody strzeleckie, w których brali udział członkowie cechów. Celem było ćwiczenie umiejętności obchodzenia się z bronią, ponieważ mieszcianie byli zobowiązani do samodzielnej obrony swojego miasta przed wrogiem. Członkowie wszystkich cechów mieli w razie niebezpieczeństwa, po zamknięciu bram miejskich, bronić wyznaczonych odcinków murów miejskich.

W związku z tym, dla stałego doskonalenia swoich umiejętności, rzemieślnicy cechowi organizowali się w bractwach

105. truhla cechu soukeníků

Jelení Hora, 1 pol. 18. století
dřevo, truhlářství, intarzie 65 x 55 x 46 cm
MJG AH 2219

Truhla ve tvaru pravoúhlého rovnoběžnostěnu se silným soklem na čtyřech kruhovitých nohách. Na čelní stěně výplň s intaržovanou dekorací: ve věnci větviček symboly cechu soukeníků: dvě zkřížené mykačky, dole nůžky k postřihování textilií, po stranách kartáče ze soukenického bodláku a hřebel.

Střelecký spolek

Jelení Hora, stejně jako jiná města, pořádala již od středověku střelecké závody, který se účastnili členové cechů. Cílem byl nácvik schopností spojených s obsluhou zbraní, jelikož měšťané byli povinni samostatně zajistit obranu města před nájezdníky. Členové všech spolků měli pro případ nebezpečí, po uzavření městských bran, bránit určené úseky městských hradeb.

Za účelem zdokonalování schopností jak zacházet se zbraní se cechovní řemeslníci sdružovali ve střeleckých spolcích. Alespoň jednou ročně se konaly,

105. Box of the Guild of Clothiers

Jelenia Góra, 1st half of the 18th century
wood, joinery, intarsia, 65 x 55 x 46 cm
MJG AH 2219

Cuboid box with the salient base on four spherical legs. On the front wall a panel with an intarsia decoration: in the wreath of twigs – symbols of the guild of clothiers: two crossed card bows, below – scissors for shearing, on the sides – two brushes from a fuller's teasel and combs.

Shooting Brotherhood

Since the Middle Ages, Jelenia Góra, like other cities, organized shooting competitions in which members of guilds participated. Exercising the ability of using weapon was a purpose, since burghers were obliged to the defence of their city from the enemy. Members of all guilds had, in case of danger, after locking municipal gates, to defend designated sections of municipal walls. Originally, one was shooting a bow or a crossbow, later – firearms, to shoot a wooden target or a wooden figure of a bird, most often – a rooster, placed on a long pole (it was called a fowler, therefore

strzeleckich. Co najmniej raz w roku odbywały się, poza murami miasta, zawody strzeleckie. Początkowo strzelano z łuku lub kuszy, później z broni palnej do drewnianych tarcz lub do umieszczonej na długiej tyczce drewnianej figury ptaka, najczęściej koguta (zwanego w średniowieczu „kurem”, stąd bractwa nazywano „kurkowymi”). Podczas zawodów najlepszy strzelec otrzymywał tytuł króla strzelców (stąd nazwa „królewskie strzelanie”) lub króla kurkowego.

Od połowy XVIII w. zawody organizowano wyłącznie dla przyjemności i ku rozrywce mieszkańców miasta. Mury miejskie przestały chronić mieszkańców przed natarciem wroga, m.in. z powodu zmian w taktyce walki, powszechnego użycia przez wojsko broni palnej i artylerii.

W Jeleniej Górze zawody rozpoczynały się każdorazowo w trzecim dniu (wtorek) tygodnia zielonoświątkowego i trwały do czwartku. Pierwszego dnia, około godziny trzeciej, członkowie bractwa zbierali się w Rynek, stąd szli w uroczystym pochodzie na strzelnicę z dotychczasowym królem na czele. Pierwszy strzał oddawał ubiegłoroczny król kurkowy. Obok strzelnicy roztawiano namioty króla kurkowego, korporacji cechowych, od połowy XVIII w. – osobny Towarzystwa Kupieckiego. W pobliżu strzelnicy organizowano rozrywki dla mieszczan (np. gra w kości, tańce). Zawody były kontynuowane następnego dnia. W czwartek wieczorem wyłaniano nowego króla kurkowego. Następnie tworzone pochód i wszyscy szli na Rynek do gospody „Pod trzema koronami”. Tam uczestnicy byli częstowani ciastem, winem i piwem. Poczęstunek finansowany był przez nowego króla kurkowego. Wciąż wzrastające koszty poczęstunku fundowanego przez króla kurkowego spowodowała zdecydowaną niechęć do piastowania tej funkcji i odpływ członków Bractwa. Król kurkowy otrzymywał z kasy miasta w nagrodę 24 talary, kilka piw i zwolnienie na rok z podatków. Jednak wydatki związane z tradycyjnym poczęstunkiem wielokrotnie przewyższały wysokość nagrody. Drugi strzelec otrzymywał zwyczajowo pamiątkowy talerz cynowy.

Strzelanie jeleniogórskich kupców miało miejsce osobno w piątek, po zakończeniu strzelania przez rzemieślników. Nagrody dla najlepszych kupowano ze składek Związku Kupieckiego. Po wspólnym posiłku, bez pochodów i parad, kończono uroczystość.⁶

⁶ Johann Karl Herbst, *Kronika miasta Jelenia Góra na Śląsku do r. 1847*, Jelenia Góra 2007, s. 450.

mimo miejskie hradby, strzeleckie zawody. Z początku se střílelo z luku nebo kuší, později z palných zbraní do dřevěných terčů nebo do dřevěné figurky ptáka, nejčastěji kohouta, umístěného na dlouhé tyči (nazývaného ve středověku „kur”, proto se spolky nazývaly „kurkové”). Nejlepší střelec závodů získával titul krále střelců nebo kohoutího krále.

Od poloviny 18. století byly tyto strzelecké závody pořádané výhradně pro potěšení a pobavení obyvatelstva. Městské hradby přestaly sloužit svým obranným účelům díky změně způsobu vedení války, rozšířeného použití střelných zbraní a dělostřelectva.

V Jelení Hoře začínaly závody vždy třetí den (v úterý) v týdnu po svatodušních svátcích a trvaly do čtvrtka. První den, kolem třetí hodiny, se členové spolku scházeli na náměstí, odkud se ve slavnostním průvodu s dosavadním králem v čele přesunuli na střelnici. První ránu střílel kohoutí král loňských závodů. U střelnice byl postaven stan kohoutího krále, cechovních sdružení, od poloviny 18. století samostatný stan Kupeckého spolku. V blízkosti střelnice se pořádaly zábavy pro měšťany (např. hra s kostkami, tanec). Závody pokračovaly další den. Ve čtvrtek večer byl vyhlášen nový kohoutí král. Poté se zase v průvodu všichni vrátili na náměstí do hospody U tří korun. Tam byli účastníci pohoštění buchtami, vínem a pivem. Pohoštění platil nový kohoutí král. Neustále se zvyšující náklady tohoto pohoštění, hrazení kohoutím králem, vedly k neochotě zastávat tuto funkci a dokonce k odchodu členů ze spolku. Kohoutí král dostával z městské pokladny jako odměnu 24 tolarů, několik piv a na rok osvobození od placení daní. Avšak výdaje spojené s tradičním pohoštěním po závodech častokrát získanou odměnu převyšovalo. Druhý střelec dostával obvykle pamětní cínový talíř.

Strzelecké závody jelenohorských kupců se konaly jindy – v pátek po závodech řemeslníků. Ceny pro nejlepší kupoval Kupecký spolek z členských příspěvků. Po společném jídle byla slavnost bez konání průvodu ukončena.⁶

⁶ Johann Karl Herbst, *Kronika města Jelenia Góra na Śląsku do r. 1847*, Jelení Hora 2007, s. 450.

the brotherhood was called: the Fowler Brotherhood). The best shooter received the title of the King of Shooters (therefore the name: “royal shooting”) or the Fowler King.

Since the mid-eighteenth century, events were organized exclusively for their own pleasure and to the delight of burghers.

Municipal walls stopped protecting the burghers from an attack of an enemy, among others because of changes in tactics of fight and of common use of firearms and artillery by the army.

In Jelenia Góra, a shooting competition every time was started on the third day (Tuesday) of the Pentecostal week and it lasted till Thursday. On the first day, around 3 p.m., the members of the Brotherhood gathered in the Main Market. Then, they were going in a ceremonial march to a shooting range with the previous king at the head. He was the one to give the first shot. Near the shooting range tents were set up of the Fowler King, guilds' corporations, and – from the mid-eighteenth century – a separate one of the Merchants' Association. Close to the shooting range, entertainment was being organised for burghers (e.g. playing dice, dances). The competition was continued on the following day. On Thursday evening, a new Fowler King was chosen. Next, all were coming back in the march to the Market Square, to the “Three Crowns” Inn. There participants were offered cake, wine, and beer. The offer was financed by the new fowler king. Still rising costs of the offer financed by the fowler king determined reluctance to hold this function and the outflow of members from the Brotherhood. The fowler king obtained as a reward 24 thalers from the funds of the city, a few beers and exempting from taxes for one year. However, the expenses associated with the traditional offer many times exceeded the amount of the award. The second shooting winner received the commemorative pewter plate, according to the custom.

The shooting Jelenia Góra merchants took place separately, on Friday, upon completion of the shooting by craftsmen. Awards for the best were bought from contributions of the Merchant Association. After a joint meal, without marches and parades, celebrations were finished.⁶

⁶ Johann Karl Herbst, *Chronik der Stadt Hirschberg in Schlesien bis zum Jahre 1847*, Hirschberg 1849, p. 450

107. Konew jeleniogórskiego Bractwa Strzeleckiego

Johann Gottlob Preler Starszy, Jelenia Góra, 1727 r.
cyna, mosiądz, odlew, grawerowanie, 63 x 40 cm
MJG AH 1653

Konew o formie cylindrycznej, na trzech nogach w kształcie kul trzymany przez lwie łapy. Ucho taśmowe, esowate u dołu zakończone tarczą, u góry z gruszkowatą kanelowaną sterczyną. Przykrywa z dwoma wybrzuszeniami zwieńczona uchwytem z czterech ażurowych liści. U dołu korpusu mosiężny kranik z kurkiem w kształcie delfina. Dekoracja brzuśca w trzech pasach: u góry i u dołu stylizowane wici roślinne, w centrum nazwiska. Na przykrywie data 1727.

107. Konew jelenohorského Střeleckého bratrstva

Johann Gottlob Preler starší, Jelení Hora, 1727
cín, mosaz, odlévání, rytí, 63 x 40 cm
MJG AH 1653

Konew válcovitého tvaru, na třech nohách ve tvaru koulí držících lvími tlapami. Ucho na průřezu ploché, esovité, dole ukončení štítem, nahoře s hruškovitou kanelurou. Víko se dvěma boulemi zakončené držákem z čtyř listů. V dolní části korpusu mosazný kohoutek ve tvaru delfína. Dekorace břicha ve třech pruzích: nahoře a dole stylizované rostlinné výhonky, uprostřed jména. Na víku datum 1727.

107. Jug of the Fowler Brotherhood of Jelenia Góra

Johann Gottlob Preler the Elder, Jelenia Góra, 1727
pewter, brass, casting, engraving, 63 x 40 cm
MJG AH 1653

Jug of the cylindrical form, three-legged in the shape of a sphere held by lion's paws. The band handle, S-shaped, at the bottom finished with a shield, at the top – with the pear-shaped fluted pinnacle. The lid with two bulges crowned with the grip created of four openwork leaves. At the bottom of the body – a small brass tap with the faucet in the shape of a dolphin. A decoration of the belly in three strips: stylized plant twigs at the top and at the bottom, in the centre – surnames. On the lid – the date: 1727.

106. Konew jeleniogórskiego bractwa kurkowego

Christof Böhmer, Węgry, Győr, 1667 r.
cyna, mosiądz, odlew, grawerowanie, 50 x 35 cm
MJG AH 1650

Konew o formie cylindrycznej, na poszerzonej podstawie wspierającej się na trzech uskrzydłonych anielskich głowach. Ucho taśmowe zakończone u dołu tarczą, u góry z zawiasem pokrywy. Przykrywa płaska zwieńczona figurką lwa trzymającego kartusz z napisem: „Anno 1667/ diese Kanne hat Herr Mat/ theus Frömbri/ ch, einer löb/ lichenn Brüderschaft zu/ einem Gedechnis verehret den/ 17 Maius”. U dołu korpusu mosiężny kranik z kurkiem przypominającym kuszę. W górnej partii brzuśca rytowane dwie skrzyżowane strzelby i napis: „Die Herren elstenn/ sindt gewesen wie folget/ Herr Christof Ermrich/ Herr George Gottwaldt”.

106. Konew jelenohorského kohoutího bratrstva

Christof Böhmer, Uhry, Győr, r. 1667
cín, mosaz, odlévání, rytí, 50 x 35 cm
MJG AH 1650

Konew válcovitého tvaru, na rozšířené základně nesené na tří okřídlených andělských hlavách. Ucho na průřezu ploché ukončené dole štítem, nahoře pantem víka. Víko ploché, ukončené figurkou lva držícího kartuši s nápisem: „Anno 1667/ diese Kanne hat Herr Mat/ theus Frömbri/ ch, einer löb/ lichenn Brüderschaft zu/ einem Gedechnis verehret den/ 17 Maius”. V dolní části korpusu mosazný kohoutek připomínající kuši. V horní části ryté dvě skřížené pušky s nápisem: „Die Herren elstenn/ sindt gewesen wie folget/ Herr Christof Ermrich/ Herr George Gottwaldt”.

106. Jug of the Fowler Brotherhood of Jelenia Góra

Christof Böhmer, Hungary, Győr, 1667
pewter, brass, casting, engraving, 50 x 35 cm
MJG AH 1650

Jug of a cylindrical form, on the expanded base leaning on three winged angels' heads. The band handle finished with a shield at the bottom, at the top – with the hinge of the lid. The flat lid crowned with the figure of a lion keeping a cartouche with an inscription: „Anno 1667/ diese Kanne hat Herr Mat/ theus Frömbri/ ch, einer löb/ lichenn Brüderschaft zu/ einem Gedechnis verehret den/ 17 Maius”. At the bottom of the body – a small brass tap resembling a crossbow. In the upper part of the body – two engraved crossed shotguns and an inscription: „Die Herren elstenn/ sindt gewesen wie folget/ Herr Christof Ermrich/ Herr George Gottwaldt”.

108. Talerz bractwa strzeleckiego

Gottlieb Heinrich Emler (ok. 1738 – 1792), Jelenia Góra

cyna, odlew, grawerowanie, śred. 22,5 cm
MJG AH 1573

Talerz okrągły, płaski, z wąskim kołnierzem wzmocnionym od spodu półwałkiem. W lustrze rytowany wizerunek orła w koronie z berłem w prawym szponie, jabłkiem królewskim w lewym. Na piersiach inicjały TRW, wyżej korona. Na kołnierzu napis: „Der Schützen Brüder Kleinod in Hirschberg 1794”.

108. Taliř střeleckého bratrstva

Gottlieb Heinrich Emler (kolem r. 1738–1792), Jelení Hora,

cín, odlévání, rytí, prům. 22,5 cm
MJG AH 1573

Taliř kulatý, plochý, s úzkým límcem zesíleným zespoda torusem. V ploře ryté vyobrazení orla s korunou, s žezlem v pravém pařátu a královským jablkem ve levém. Na prsou iniciály TRW, výše koruna. Na límci nápis: „Der Schützen Brüder Kleinod in Hirschberg 1794”.

108. Plate of the Shooting Brotherhood

Gottlieb Heinrich Emler (around 1738–1792), Jelenia Góra,

pewter, casting, engraving, diameter 22.5 cm
MJG AH 1573

Round, flat plate, with the narrow edge strengthened with a half-roller from the bottom. In the inside bottom – an engraved image of a crowned eagle with the sceptre in the right talon, and with the royal apple in the left one. On the chest – TRW initials, above – a crown. On the edge – an inscription: „Der Schützen Brüder Kleinod in Hirschberg 1794”.

109. Talerz bractwa strzeleckiego

Friedrich August Bretschneider, Jelenia Góra, 2. poł. XVIII w.

cyna, odlew, grawerowanie, śred. 22,5 cm

MJG AH 1572

Talerz okrągły, płaski. Kołnierz lekko wygięty ku górze, wzmocniony półwałkiem. W lustrze grawerowany jelen w wśród zarośli. Na kołnierzu napis: „Der Schützen Brüder Kleinod in Hirschberg 1790”.

109. Taliř střeleckého bratrstva

Friedrich August Bretschneider, Jelení Hora, 2. pol. 18. st.

cín, odlévání, rytí, prům. 22,5 cm
MJG AH 1572

Taliř kulatý, plochý. Límec lehce zahnutý nahoru, zesílený torusem. V ploře rytý jelen v houřtí. Na límci nápis: „Der Schützen Brüder Kleinod in Hirschberg 1790”.

109. Plate of the Shooting Brotherhood

Friedrich August Bretschneider, Jelenia Góra, 2nd half of the 18th century

pewter, casting, engraving, diameter 22.5 cm

MJG AH 1572

Round, flat plate. The edge slightly bent upwards, strengthened with a half-roller. In the inside bottom – an engraved deer amongst thickets. On the edge an inscription: „Der Schützen Brüder Kleinod in Hirschberg 1790”.

110. łyżka srebrna – pamiątka z turnieju strzeleckiego, 1767 r.
srebro, odlew, rytowanie, 20 x 4,5 cm
MJG AH 1474

Na trzonku wygrawerowany napis: „Das: 45: Joh.: Weñisches: Gedechnis: Schießen: 1767:“.

110. Stříbrná lžíce – suvenýr ze střeleckého turnaje, 1767
stříbro, odlévání, rytí, 20 x 4,5 cm
MJG AH 1474

Na držáku vyrytý nápis: „Das: 45: Joh.: Weñisches: Gedechnis: Schießen: 1767:“.

110. Spoon – a souvenir of a Shooting Tournament 1767
silver, casting, carving, 20 x 4.5 cm
MJG AH 1474

On the handle an engraved inscription: “Das: 45: Joh.: Wemisches: Gedechnis: Schießen: 1767“

111. Skrzynia bractwa strzeleckiego

Jelenia Góra, 1685 r.
drewno, stolarstwo, snycerka, intarsja, polichromia (warstwy malarskie wtórne) 46 x 61,5 x 40,5 cm
MJG AH 2221

Skrzynka prostopadłościenna na czterech kulistych nogach. Na ścianie frontowej w części centralnej płycina z intarsjowaną figurą jeźdźca z szablą w dłoni. Po bokach pełnoplastyczne figurki stojących mężczyzn mieszczące się w półkuliście zamkniętych wnękach, flankowanych podwójnymi kolumnami korynckimi o marmoryzowanych trzonach.

111. Truhla střeleckého bratrstva

Jelení Hora, 1685
dřevo, truhlářství, řezbářství, intarzie, malba (pozdější), 46 x 61,5 x 40,5 cm
MJG AH 2221

Truhla ve tvaru pravoúhelného rovnoběžnostěnu na čtyřech kruhovitých nohách. Na čelní stěně ve středu plocha s intarzií zobrazující postavu jezdce se šavlí v ruce. Po stranách plastické postavy stojících mužů stojících v polokruhovitě uzavřených výklencích, lemovaných zdvojeným korintským sloupořadím se podstavci připomínajícími mramor.

111. Chest of the Shooting Brotherhood

Jelenia Góra, 1685
wood, joinery, woodcarving, intarsia, polychrome (secondary painting layers), 46 x 61.5 x 40.5 cm
MJG AH 2221

Cuboid box on four spherical legs. On the front wall in the central part – a panel with an intarsia figure of a rider with a sabre in the hand. On the sides – three-dimensional figures of standing men located in semi-circularly closed niches, flanked with double Corinthian columns with marbled poles.

112. Panorama Jeleniej Góry, ok. 1709 r.
miedzioryt, 31,5 x 48,5 cm
MJG AH 3508

Przedstawiono na nim plac budowy kościoła Łaski z tymczasową drewnianą świątynią.

112. Panorámá Jelení Hory kolem r. 1709
mědirytina, 31,5 x 48,5 cm
MJG AH 3508

Představuje staveniště kostela Milosti s dosavadním dřevěným kostelíkem.

112. Panorama of Jelenia Góra, around 1709
copper engraving, 31.5 x 48.5 cm
MJG AH 3508

The representation of the building site of the Church of Grace with a temporary wooden temple.

113. Model kościoła Łaski w Jeleniej Górze, 1709 – 1710 r.
Martin Frantz (1679 – 1742) z zespołem
drewno, stolarstwo, snycerka, polichromia,
152,3 x 145 x 117,2 cm
MJG AH 4784

113. Model kostel Milosti v Jelení Hoře,
1709–1710
Martin Frantz (1679–1742) a kol.
dřevo, truhlářství, dřevorezba, malba,
152,3 x 145 x 117,2 cm
MJG AH 4784

113. Model of the Church of Grace in
Jelenia Góra, 1709–1710
Martin Frantz (1679–1742) with the team
wood, joinery, woodcarving, polychrome,
152.3 x 145 x 117.2 cm
MJG AH 4784

Trójwymiarowe przedstawienie projektu, według którego wybudowano kościół w latach 1709 – 1718. Budowla stoi do dziś i jest obecnie katolickim kościołem pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego. Do 1945 r. był to luterski kościół Łaski Krzyża Chrystusowego („Gnadenkirche zum Kreuze Christi”).

Model pozwala na analizę zmian w stosunku do projektu wprowadzonych w czasie budowy i w okresie późniejszym, zwłaszcza po pożarze z 16 października 1806 r. Na jego wykonanie architekt, Martin Frantz (1679 – 1742) miał niewiele czasu, ponieważ ostateczna zgoda na budowę wydana została przez cesarza 13 lutego, a projekt przedstawiony został gminie protestanckiej 21 marca 1709 r. W tym samym czasie Frantz wykonywał podobny projekt na zlecenie gminy protestanckiej w Kamiennej Górze.

Zgodnie z wymaganiami i wskazówkami zlecniodawców przyszła świątynia miała łączyć śląską tradycję budowy powszechnie podziwianych Kościołów Pokoju w Jaworze i Świdnicy z rozmachem i monumentalnością protestanckiego kościoła Katarzyny w Sztokholmie, z jego pięcioma wieżami. Wnętrze miało nawiązywać do rozwiązań zastosowanych w świdnickim kościele Pokoju, gwarantując jak najwięcej miejsc siedzących dla wiernych podczas nabożeństw.

Model przedstawia budowlę na planie krzyża greckiego z wydłużoną o jedno przęsło nawą główną z prosto zakończonym prezbiterium. Na skrzyżowaniu naw znajduje się ośmioboczna płaska kopuła zwieńczona wysokim, prześwietowym, dwukondygnacyjnym hełmem. Nawy kryte dachem łamanym. Kopuła otoczona czworobocznym tarasem z umieszczonymi w narożach wielobocznymi wieżyczkami zwieńczonymi hełmami. Pomiedzy ramionami krzyża wstawione kwadratowe przybudówki z osobnymi daszkami, mieszczące klatki schodowe prowadzące na empory. Elewacja ozdobiona pilastrami pomiedzy wysokimi półokrągło zakończonymi oknami. Na osi trzech krótszych ramion proste otwory wejściowe zwieńczone trójkątnymi szczytami.

Wnętrze nakryte sklepieniem kolebkowym na szerokich gurtach. Wewnątrz korpusu dwie kondygnacje empor biegnących wzdłuż ścian, z faliście przebiegającą linią parapetów zagłębiającą się w ramiona krzyża i opasujących filary na styku naw.

Prostorové představení projektu, podle něhož byl v letech 1709–1718 kostel vybudován. Stavba stojí dodnes a je nyní katolickým kostelem Povýšení Svatého Kříže. Do roku 1945 to byl luterský kostel Milosti Kristova Kříže (Gnadenkirche zum Kreuze Christi).

Model umožňuje sledovat změny provedené oproti projektu během výstavby a v pozdější době, zejména po požáru z 16. října 1806. Na jeho zhotovení měl architekt Martin Frantz (1679–1742) málo času, protože konečný souhlas s výstavbou byl vydán císařem 13. února, a projekt byl protestantské obci představen 21. března 1709. Ve stejné době Frantz zhotovil podobný projekt na objednávku protestantské obce v Kamenné Hoře.

Podle požadavků a pokynů zadavatele měl budoucí chrám spojit slezskou tradici výstavby obdivovaných kostelů Milosti v Javoře a Svidnici s rozmachem a monumentalitou protestantského kostela Kateřiny Švédské ve Stockholmu, s jeho pěti věžemi. Interiér měl navazovat na řešení použita ve svídnickém kostele Míru poskytující co nejvíce míst k sezení pro věřící během pobožností.

Model představuje objekt na půdorysu řeckého kříže s o jedno pole prodlouženou hlavní lodí s rovně ukončeným presbytářem. V místě křížení lodí se nachází osmiboká plochá kopule zakončena vysokou, dvoupodlažní helmicí s lucernou. Loď zastřešuje sedlová střecha. Kopule je obklopena čtyřbokou terasou s fasetovanými věžičkami v rozích krytých helmicemi. Mezi rameny kříže jsou vloženy čtvercové přístavby se samostatnými stříškami nad schodišti vedoucími na kůry. Fasáda zdobena pilastry mezi vysokými půlkulatě zakončenými okny. V ose tří kratších ramen jednoduché vstupy kryté trojúhelníkovými štíty.

Interiér je kryt válenou klenbou na širokých nosných obloucích. Uvnitř objektu dvě podlaží kůrů vedených podél zdí, s vlnovitě probíhajícími liniemi parapetu vedených do ramen půdorysu a kolem sloupů v křížení lodí. Kůry jsou podepřené sloupy napodobujícími mramor, ukončenými zlacenými hlavicemi. V presbytáři (kněžišti) zvýšená podlaha, pod ní sakristie s příčkou.

Absence poloviny střecha a kopule ze severní strany umožňuje prohlídku střešní

A three-dimensional presentation of the project, according to which the church was built in the years 1709–1718. The building is standing to this day and at present is the Catholic church of the Holy Cross. Till 1945, it was the Lutheran Church of Grace of the Christ's Cross (“Gnadenkirche zum Kreuze Christi”).

The model allows for an analysis of changes towards the project, implemented during construction and in the later period, especially after the fire on October 16, 1806. The architect, Frantz Martin (1679–1742), had little time to complete it, since the conclusive consent for construction was issued by the Emperor on February 13, and the project was presented to the Protestant commune on March 21, 1709. Simultaneously, Frantz prepared a similar project to the order of the Protestant commune in Kamienna Góra.

In accordance to the requirements and with instructions of the principals, the future temple was supposed to combine the Silesian tradition of construction of universally admired Churches of Peace in Jawor and Świdnica with the élan and majesty of the Protestant church of Catherina in Stockholm, with its five towers. The interior was supposed to refer to solutions applied in the Church of Peace in Świdnica, providing the biggest possible number of seats for the faithful during services.

The model is showing the building on a plan of the Greek cross with the central nave extended of one span, with the straight ended chancel. On the crossing of the naves there is an octagonal flat dome crowned with a high, openwork, two-tier helmet. The aisles are covered with the mansard roof. The dome is surrounded by a four-sided terrace with polygonal turrets put in the corners and crowned with helmets. Square annexes put between the shoulders of the cross with separate small roofs, hold stairwells leading to the galleries. The elevation is decorated with pilasters between high, semi-circularly finished windows. On the axis of three shorter shoulders there are straight entrance openings crowned with triangular summits.

The interior is covered with the vault ceiling on wide buttresses. Inside, there are two storeys of galleries running along the walls, with the wavy line of sills immersing into the shoulders of the cross and encircling the pillars in the joints of the naves. The galleries are supported by marbled columns

Empory podparte marmoryzowanymi kolumnami, zwieńczonymi złożonymi kapitelami. W prezbiterium podwyższenie, pod nim zakrystia za wydzieloną przegrodą.

Brak połowy dachu i kopuły od strony północnej pozwala na swobodne oglądanie więzby dachowej i umożliwiają analizę konstrukcji. Przez wysokie okna widoczne są empory we wnętrzu. Dachy, sklepienia, podstawa kopuły i sama kopuła nie są na stałe złączone z korpusem, można je łatwo zdemontować.

Przez prawie 200 lat model przechowywany był na drugiej emporze kościoła. W 1902 r. Rada Kościelna przekazała go do Muzeum Towarzystwa Karkonoskiego Jeleniej Górze, gdzie prezentowany był na wystawie poświęconej sztuce sakralnej.

Po II wojnie światowej model nie był ekspozycyjny. Duże gabaryty, a zwłaszcza ciężar, spowodowały jego destrukcję.

W latach 2007–2008 została przeprowadzona konserwacja modelu przez zespół konserwatorów i modelarzy Muzeum Narodowego w Szczecinie. Po odkryciu śladów pierwotnej kolorystyki zdecydowano się ją odtworzyć. Elewacja odzyskała lososiowy kolor z jaśniejszym zaznaczeniem pilastrów i obramowań okiennych. Przywrócono zielony kolor kopuły i hełmów.

zabytki a konstrukcje. Przez wysokie okna są widoczne kolumny w interieru. Stęchy, klenby, základ kopule i vlastní kopule nejsou na stálo spojené s tělem stavby, lze je snadno demontovat.

Téměř 200 let byl model uskladněn na druhém kůru kostela. V roce 1902 jej rada sboru předala do Muzea krkonošského spolku v Jelení Hoře, kde byl prezentován na výstavě věnované sakrálnímu umění.

Po 2. světové válce již model nebyl vystavován. Jeho značné rozměry a zejména hmotnost vedly k jeho destrukci.

V letech 2007–2008 byly provedeny restaurátorské práce na modelu týmem restaurátorů a modelářů z Národního muzea ve Štětíně. Po objevení stop původního barevné podoby bylo rozhodnuto o její obnově. Fasáda získala znovu lososovitou barvu se světlejším zdůrazněním pilastrů a okenního lícování. Kopule a helmice získaly původní zelenou barvu.

crowned with gilded capitals. In the chancel there is a raised platform, under it – a sacristy behind the allocated partition.

The lack of one half of the roof and the dome from the northern side allows for a view to the rafter framing and enables the analysis of the structure. Through high windows the galleries of the interior can be seen. Roofs, vaults, the base of the dome and the dome itself are not joined with the body, it is possible to dismantle them easily.

The model was kept for almost 200 years on the second gallery of the church. In 1902, the Church Council handed it over to the Museum of the Karkonosze Mountains Society in Jelenia Góra, where it was presented at the exhibition devoted to the sacred art.

After the World War II, the model was not exhibited. Great dimensions and especially the weight caused its destruction.

In the years 2007–2008, a restoration of the model was conducted by the team of conservators and modellers of the National Museum in Szczecin. After discovering tracks of original colours, one decided to reproduce it. The elevation regained the salmon-pink colour with brighter marking of pilasters and window framing. The green colour of the dome and helmets was restored.

114. Medal pamiątkowy wybita z okazji 50-lecia kościoła Łaski w Jeleniej Górze, Jelenia Góra, 1759 r. srebro, śred. 38 mm MJG AH 5227

awers: ludzie wędrujący przez góry do kościołów, nad nimi napisy: „NIEDERWIESE, HARPERSDORF, PROBSTHEIN” (Wieża, Twardocice, Proboszczów), na górze banderola z napisem: „ACH GOTT WIE WEIT” (Boże, jak daleko)

rewers: widok bryły kościoła Łaski, do którego dążą ludzie; na górze banderola z napisem: „GOTTLOB WIE NAH” (Chwała Bogu, jak blisko), na dole napis: „HIRSCHBERGISCHES 50:/ IAEHRIGES EVANGELI:/ KIRCHEN IUBILAEUM/1759” (Jubileusz 50-lecia jeleniogórskiego kościoła ewangelickiego 1759 r.)

114. Pamětní medaile ražena u příležitosti 50. výročí kostela Milosti v Jelení Hoře, Jelení Hora, 1759 stříbro, prům. 38 mm MJG AH 5227

líc: lidé putující přes hory do kostelů, nápisy: „NIEDERWIESE, HARPERSDORF, PROBSTHEIN” (Wieża, Twardocice, Proboszczów) u vrchu nálepka s nápisem: „ACH GOTT WIE WEIT” (Bože, jak daleko)

rub: silueta kostela Milosti, do kterého putují lidé; nahoře nálepka s nápisem: „GOTTLOB WIE NAH” (Chvála bohu, jak blízko) dole nápis: „HIRSCHBERGISCHES 50:/ IAEHRIGES EVANGELI:/ KIRCHEN IUBILAEUM/1759” (Výročí 50. let existence jelenohorského evangelického kostela 1759)

114. Commemorative Medal on the occasion of the 50th anniversary of the Church of Grace in Jelenia Góra, 1759 silver, diameter 38 mm MJG AH 5227

the obverse: people walking through the mountains to churches, above them inscriptions: “NIEDERWIESE, HARPERSDORF, PROBSTHEIN” (Wieża, Twardocice, Proboszczów) at the top – a band with an inscription: “ACH GOTT WIE WEIT” (Oh God, how far)

the reverse: a view of the Church of Grace which is approached by people; at the top – a band with an inscription: “GOTTLOB WIE NAH” (Thanks God! so close) at the bottom – an inscription: “HIRSCHBERGISCHES 50:/ IAEHRIGES EVANGELI:/ KIRCHEN IUBILAEUM/1759” (Jubilee of the 50th anniversary of the Evangelical church in Jelenia Góra 1759)

115. Medal pamiątkowy wybita z okazji 100-lecia kościoła Łaski w Jeleniej Górze, Daniel Friedrich Loos, Berlin 1809 r. srebro, śred. 40 mm
MJG AH 6528

awers: personifikacja Wiary: kobieta w powłóczystych szatach zwrócona w stronę trzymanej w prawej ręce wysokiej łaski zwieńczonej dwugłowym orłem cesarskim (partyzany), opartej na kamieniu węgielnym. W lewej ręce krzyż i księga z napisem: „HEIL/ SCHR.” [Pismo Święte]. Po prawej panorama Jeleniej Góry, nad nią słońce wychodzące zza chmur, z lewej lecąca gołębica z gałązką w dziobie. Powyżej napis w półkoło: „DIESER STEIN SOLL EIN GOTTESHAUS WERDEN / 1. B. MOS. 28. 22.” [Ten zaś kamień będzie domem Boga / Ks. Rodzaju 28.22]. Na dole napis: „GRUNDLEGUNG / DER EVANGEL. KIRCHE / ZU HIRSCHBERG / D. 22 APR. 1709” [Założenie kościoła ewangelickiego w Jeleniej Górze dnia 22 kwietnia 1709]

rewers: w centrum ołtarz z płomieniem na górze, ozdobiony owalnym portretem króla Prus Fryderyka Wilhelma III. Po lewej stronie personifikacja Wiary: kobieta w powłóczystych szatach, lewa ręka wyciągnięta w stronę płomienia, w prawej trzyma krzyż i zamkniętą księgę z napisem „HEIL/ SCHR.” [Pismo Święte]. Po prawej stronie opromieniona bryła kościoła Łaski bez kopuły. Powyżej napis w półkoło: „DER HERR HAT GROSSES AN UNS GETHAN / PS 126 3.” [Wielkodusznie postąpił Pan z nami / PS 126 (125) 3]. Na dole napis: „HUNDERTJAHRIGES / JUBILEUM / DER EVANGEL. KIRCHE / ZU HIRSCHBERG / D. 22 APR. 1809” [Jubileusz 100-lecia kościoła ewangelickiego w Jeleniej Górze, dn. 22 kwietnia 1809]

115. Pamětní medaile ražená u příležitosti 100. výročí kostela Milosti v Jelení Hoře Daniel Friedrich Loos, Berlín, r. 1809
stříbro, prům. 40 mm
MJG AH 6528

líc: personifikace Víry – žena v dlouhých šatech obrácená směrem k vysoké holi, držené v pravé ruce, zakončené dvouhlavým císařským orlem, opřené na základním kamenu. V levé ruce kříž a kniha s textem: „HEIL/ SCHR.” [Písmo Svaté]. Na pravé straně panorama Jelení Hory, nad ní slunce vycházející zpoza mraků, vlevo letící holubice s větévkou v zobáku. U vrchu text v půlkruhu: „DIESER STEIN SOLL EIN GOTTESHAUS WERDEN / 1. B. MOS. 28. 22.” [Tento kámen má být Božím domem. Genesis 28. 22]. Dole text: „GRUNDLEGUNG / DER EVANGEL. KIRCHE / ZU HIRSCHBERG / D. 22 APR. 1709” [Položení základů evangelického kostela v Jelení Hoře dne 22. dubna 1709]

rub: ve středu oltář s plamenem na hoře zdobený oválným portrétem pruského krále Friedricha Viléma II. Vlevo personifikace Víry: žena v dlouhých šatech, s levou rukou vytaženou směrem k plameni, v pravé drží kříž a zavřenou knihu s nápisem „HEIL/ SCHR.” [Písmo Svaté]. Na pravé straně ozářený kostel Milosti, ještě bez kopule. U vrchu text v půlkruhu: „DER HERR HAT GROSSES AN UNS GETHAN/ PS 126 3.” [Velkomyšlně s námi Pán naložil PS 126 (125) 3]. Dole text: „HUNDERTJAHRIGES / JUBILEUM / DER EVANGEL. KIRCHE / ZU HIRSCHBERG/ D. 22 APR. 1809” [Stoleté výročí evangelického kostela v Jelení Hoře, dne 22. dubna 1809]

115. Commemorative Medal on the occasion of the 100th anniversary of the Church of Grace in Jelenia Góra Daniel Friedrich Loos, Berlin 1809
silver, diameter 40 mm
MJG AH 6528

the obverse: the personification of Faith: a woman in sweeping robes turned in the direction of a high pole, kept in the right-hand, which is crowned with the two-headed imperial eagle (partisan) and leans on the cornerstone. In the left hand a cross and a book with an inscription: “HEIL/ SCHR.” [the Bible]. To the right – a panorama of Jelenia Góra, above it – the sun rising from behind the clouds, to the left – a flying dove with a twig in the beak. Above – an inscription in the semicircle: “DIESER STEIN SOLL EIN GOTTESHAUS WERDEN / 1. B. MOS. 28. 22.” [The stone will be the house of God, Genesis 28. 22], at the bottom – an inscription: “GRUNDLEGUNG / DER EVANGEL. KIRCHE / ZU HIRSCHBERG / D. 22 APR. 1709” [Founding of the Evangelical church in Jelenia Góra, 22 April 1709]

the reverse: in the centre – an altar with a flame at the top, decorated with an oval portrait of the King of Prussia, Frederick Wilhelm III. On the left – the personification of Faith: a woman in sweeping robes, the left hand drawn in the direction of the flame, in the right one she is keeping a cross and a closed book with an inscription “HEIL/ SCHR.” [the Bible]. On the right-hand side, an enlightened building of the Church of Grace without the dome. Above – an inscription in the semicircle: “DER HERR HAT GROSSES AN UNS GETHAN/ PS 126 3.” [Lord has done great things for us, PS 126 (125) 3], at the bottom – an inscription: “HUNDERTJAHRIGES / JUBILEUM / DER EVANGEL. KIRCHE / ZU HIRSCHBERG/ D. 22 APR. 1809” [Jubilee of the 100th anniversary of the Evangelical church in Jelenia Góra, 22 April 1809].

116. Medal pamiątkowy wybita z okazji 200-lecia kościoła Łaski w Jeleniej Górze
Norymberga, Zakład Mennicy Ludwiga Christiana Lauera, 1909 r.
brąz, śred. 40,2 mm
MJG AH 3955

awers: widok kościoła Łaski, poniżej sygn.: *L.CHR.LAUER NUERNBERG*; na dole napis „Hirschberg/Schles.” W otoku napis: „GNADENKIRCHE ZUM KREUZE CHRISTI” (kościół Łaski Krzyża Chrystusowego)

rewers: wokół wieńca z palmowych liści owinięty wąż zjadający własny ogon; w środku napis: „ZUM/200 JAEHR/ JUBILAEUM/AM 3. MAI/1909” (Na jubileusz 200-lecia 3 maja 1909); w otoku napis: PSALM 26,8: „HERR, ICH HABE LIEB DIE STAETTE DEINES HAUSES +” [Psalm 26 (25).8: Panie, miłuję dom, w którym mieszkasz]

Kościół Św. Ducha

Nieistniejący dziś kościół Św. Ducha znajdował się przy obecnej ulicy Wolności w Jeleniej Górze (u zbiegu ulic Korczaka i Curie-Skłodowskiej). Został wzniesiony w roku 1449. Pełnił funkcję kaplicy dla założonego wokół niego cmentarza. W 1613 r. kościół został rozbudowany, ale spłonął w czasie wojny trzydziestoletniej, podczas wielkiego pożaru Jeleniej Góry w 1634 r. Odbudowano go dopiero w 1662 r. We wrześniu 1871 r., zarówno kaplica i cmentarz, zostały zamknięte, wiązało się to po części ze złym stanem murów, jak i otwarciem nowego cmentarza komunalnego przy ulicy Sudeckiej. W 1907 r. decyzją władz miejskich kościół został rozebrany. Cmentarz zamieniono na skwer. We wnętrzu kościoła znajdował się ołtarz barokowy pochodzący z 1717 r., wiąża-

116. Pamětní medaile ražená u příležitosti 200letého výročí kostela Milosti v Jelení Hoře
Norimberk, mincovna Ludvíka Kristiána Lauera, r. 1909
bronz, prům. 40,2 mm
MJG AH 3955

líc: kostel Milosti, níže sign.: *L.CHR.LAUER NUERNBERG*; dole text „Hirschberg/ Schles.” Po obvodu text: „GNADENKIRCHE ZUM KREUZE CHRISTI” (kostel Milosti Kristova Kříže)

rub: kolem věnce z palmových listů oviniutý had požírající vlastní ocas; ve středu text: „ZUM/200 JAEHR/ JUBILAEUM/AM 3. MAI/1909” (U příležitosti 200letého jubilea, 3. května 1909); po obvodu text: PSALM 26,8: „HERR, ICH HABE LIEB DIE STAETTE DEINES HAUSES +” [Žalm 26 (25).8: Hospodine, zamiloval jsem si dům, v němž bydlíš].

Kostel sv. Ducha

Dnes již neexistující kostel sv. Ducha se nacházel na současné ulici Svobody (Wolności) v Jelení Hoře (na křižovatce ulic Korczaka a Curie-Skłodowské). Byl postaven v roce 1449. Plnil funkci kaple pro u něj zřízený hřbitov. V roce 1613 byl rozšířen, ale shořel během třicetileté války, během velkého požáru Jelení Hory v roce 1634. Obnoven byl teprve v roce 1662. V září 1871 byly kaple i hřbitov uzavřeny, částečně z důvodu špatného stavu zdí a také z důvodu otevření nového komunálního hřbitova na Sudecké ulici. V roce 1907 byl rozhodnutím úřadů města kostel rozebrán. Hřbitov byl přeměněn na volné prostranství.

V interiéru kostela se nacházel barokní oltář pocházející z roku 1717, pravděpodobně z řezbářské dílny Tomáše

116. Commemorative Medal on the occasion of the 200th anniversary of the Church of Grace in Jelenia Góra
Nuremberg, Mint of Ludwig Christian Lauer, 1909
brass, diameter 40.2 mm
MJG AH 3955

the obverse: a view of the Church of Grace, below – an inscription: “*L.CHR.LAUER NUERNBERG*”; at the bottom – an inscription “Hirschberg/ Schles.”. On the border – an inscription: “GNADENKIRCHE ZUM KREUZE CHRISTI” (the Church of Grace of the Christ’s Cross)

the reverse: a snake eating its own tail wrapped around the wreath of palm leaves; in the centre – an inscription: “ZUM/ 200 JAEHR/ JUBILAEUM/ AM 3. MAI / 1909” (For the jubilee of the 200 anniversary, 3 May 1909); on the border – an inscription: PSALM 26.8: “HERR, ICH HABE LIEB DIE STAETTE DEINES HAUSE +” [Psalm 26 (25).8: Lord, I have loved the habitation of thy house].

The Church of the Holy Spirit

The Church of the Holy Spirit (now: non-existent) was located in the present Wolności Street in Jelenia Góra (at the intersection of J. Korczaka and M. Curie-Skłodowskiej streets). It was built in 1449. It served as a chapel for a cemetery, founded around it. In 1613, the church was extended, but burned down during the Thirty Years’ War in the great fire of Jelenia Góra, in 1634. It was reconstructed only in 1662. In September 1871, both the chapel and the cemetery were closed due to the poor condition of walls and to the opening of new municipal cemetery in Sudecka Street. In 1907, by the decision of the city authorities, the church was demolished. The cemetery was turned into a square.

ny z warsztatem rzeźbiarskim Tomasza Weissfelda (ok. 1670 – 1721)⁷. Obecnie sprawa autorstwa ołtarza nie jest taka oczywista⁸. Nowi badacze przypisują jego wykonanie Josephowi Antonowi Bechertowi, rzeźbiarzowi działającemu w Jeleniej Górze w 1. poł. XVIII w⁹.

Ocalało z niego kilka elementów, które znajdują się obecnie w zbiorach Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze. Są to dwie figury naturalnej wielkości św. Sebastiana i św. Grzegorza, antependium ołtarzowe i trzy świeczniki.

117. Figura Świętego Sebastiana

warsztat Tomasza Weissfelda (?), 1. poł. XVIII w.
drewno, rzeźbienie, polichromia, 157 x 72 cm
MJG AH 4201

Rzeźba lekko wydrążona z tyłu, przeznaczona do oglądania frontalnego. Przedstawia młodzieńca przywiązanego do pnia drzewa. Głowa wzniesiona do góry, na twarzy grymas bólu. Prawa ręka uniesiona do góry nad głowę. Lewa opuszczona, lekko zgięta w łokciu, przywiązana za przegub do drzewa. Nagi, jedynie w partii bioder osłonięty szatą. Z trzech strzał przesywających piersi i brzuch, została jedna. Włosy długie, sfalowane.

Święty Sebastian był opiekunem i orędownikiem umierających, modlono się do niego w czasach zarazy.

117. Socha svatého Šebestiána

dílna Tomáše Weissfelda (?), 1. pol. 18. st.,
dřevo, řezba, malba, 157 x 72 cm
MJG AH 4201

Socha ze zadu lehce vyhloubena, určená k prohlížení zepředu. Vyobrazuje mládence přivázaného ke kmeni stromu. Hlava pozvednuta nahoru, na tváři grimasa bolesti. Pravá ruka zvednuta nad hlavu. Levá svěšená, lehce zahnutá v lokti přivázaná ke kmeni. nahý, pouze kolem beder zakrytý kusem látky. Ze tří šípů pronikajících hrud' a břicho zůstal jeden. Vlasy dlouhé, zvlněné.

Svatý Šebestián byl ochráncem a přímlyvcem umírajících. Lid jej prosil o přímlyvu během epidemií.

117. Statue of Saint Sebastian

workshop of Thomas Weissfeld (?), 1st half of the 18th century
wood, carving, polychrome, 157 x 72 cm
MJG AH 4201

Sculpture slightly hollowed out at the back, intended for frontal watching. It represents a young man attached to the tree trunk. The head is raised up, on the face – a grimace of pain. The right arm raised up above the head. The left one, slightly bent in the elbow, tied by the wrist to the tree. Naked, only the hips are covered with a robe. From three arrows piercing his chest and the belly, one remained. Long, wavy hair.

Saint Sebastian was the patron saint and the intercessor of the dying, one was praying to him in the days of epidemic.

⁷ R. Nowak, *Działalność artystyczna norweskiego rzeźbiarza Thomasa Weissfeldta na Śląsku w 1. połowie XVIII wieku*, [w:] *Po obu stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawią a Europą Środkową*, red. Harasimowicz J. et al., Wrocław 2006., s. 223

⁸ K. Kalinowski, *Rzeźba barokowa na Śląsku*, Warszawa 1986., s. 223

R. Nowak, *Działalność artystyczna norweskiego rzeźbiarza Thomasa Weissfeldta na Śląsku w 1. połowie XVIII wieku*, [w:] *Po obu stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawią a Europą Środkową*, red. Harasimowicz J. et al., Wrocław 2006.

⁹ J. Jagiełło, P. Migasiewicz, *Dzieła jeleniogórskiego rzeźbiarza Josepha Antona Becherta*, [w:] *Parafialny kościół miejski w Jeleniej Górze. Historia i terażniejszość*, pod red. M. Majewskiego i W. Szetelickiego, [w:] Jelenia Góra 2011, s. 177-179.

⁷ Nowak R. *Działalność artystyczna norweskiego rzeźbiarza Thomasa Weissfeldta na Śląsku w 1. połowie XVIII wieku*, [w:] *Po obu stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawią a Europą Środkową*, ed. Harasimowicz J. et al., Wrocław 2006., s. 223

⁸ Kalinowski K. *Rzeźba barokowa na Śląsku*. Warszawa 1986, s. 223

⁹ Jagiełło J., Migasiewicz P., *Dzieła jeleniogórskiego rzeźbiarza Josepha Antona Becherta*, [w:] *Parafialny kościół miejski w Jeleniej Górze. Historia i terażniejszość*, ed. Majewski M. i Szetelicki W., Jeleni Hora 2011 s. 177 – 179,

⁷ R. Nowak *Działalność artystyczna norweskiego rzeźbiarza Thomasa Weissfeldta na Śląsku w 1. połowie XVIII wieku*, [in:] *Po obu stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawią a Europą Środkową*, edit. J. Harasimowicz et al., Wrocław 2006, p.223

⁸ K. Kalinowski *Rzeźba barokowa na Śląsku*. Warszawa 1986, p. 223

⁹ J. Jagiełło., P. Migasiewicz, *Dzieła jeleniogórskiego rzeźbiarza Josepha Antona Becherta*, [in:] *Parafialny kościół miejski w Jeleniej Górze. Historia i terażniejszość*, editorship by M. Majewski and W. Szetelicki, Jelenia Góra 2011, pp. 177–179

118. Figura świętego Papieża Grzegorza
warsztat Tomasza Weissfelda (?), 1. poł. XVIII w.
drewno, rzeźbienie, polichromia, 168 x 80 cm
MJG AH 4200
(fot. w czasie konserwacji)

Rzeźba wydrążona z tyłu, przeznaczona do oglądania frontального. Święty stoi w pozycji kontrapostowej. Lewa ręka przyciśnięta do piersi, prawa opuszczona z dłonią uniesioną wyżej, trzymając potrójny krzyż na długim trzonku. Głowa zwrócona w lewą stronę. Ubrany w strój pontyfikalny, alba zakończona koronką, na niej stuła skrzyżowana na piersi, na ramionach kapa obszyta dekoracyjnym pasem, zapięta na wysokości piersi zapinką. Na głowie tiara. Krzyż i lewa część stuły nie zachowane.

Święty Grzegorz zainicjował zwyczaj odprawiania przez kolejne dni trzydziestu mszy w intencji osoby zmarłej za darowanie jej kar w czyścisku, zwanych mszami gregoriańskimi.

118. Socha svatého Řehoře, papeže
dílna Tomáše Weissfelda (?), 1. pol. 18. století,
dřevo, řezba, malba, 168 x 80 cm
MJG AH 4200

(snímek z doby provádění restaurátorských prací)

Socha ze zadu vydlabaná, určená k prohlížení zepředu. Svatý stojí v pozici kontrapostu. Levá ruka přiložena k hrudi, pravá svěšena s pozvednutou dlaní drží trojitý kříž na dlouhé násadě. Hlava obrácena doleva. Oblečený v pontifikálním (slavnostním) oděvu – alba ukončena krajkou, na ní štola zkřížená na hrudi, na ramenu přikrývka obšitá dekorativním pruhem, zapnutá sponkou na hrudi. Na hlavě papežská tiára. Kříž a levá část štoly se nedochovaly.

Svatý Řehoř inicioval obyčej slavení sloužení mší svatých postupně během třiceti dnů za zemřelého na jeho osvobození od trestů v očistci, které se nazývaly gregoriánskými mšemi.

118. Statue of Pope Saint Gregory I
workshop of Thomas Weissfeld (?), 1st half of the 18th century
wood, carving, polychrome, 168 x 80 cm
MJG AH 4200
(photo during the restoration)

Sculpture hollowed out at the back, intended for frontal watching. The saint is standing in the contrapposto position. The left arm pressed to the chest, the right one lowered with the higher raised hand holding the triple cross on the long post. The head turned to the left. He is wearing the pontifical dress – a surplice finished with a lace, on it a stole crossed on the chest, on the shoulders a cape ended with a decorative belt, fastened with a buckle at the height of the chest. On the head – a tiara. The cross and the left part of the stole have not been preserved.

Gregory the Great initiated the custom of saying mass in consecutive thirty days for the dead person to remit the punishment in the purgatory, called the Gregorian masses.

119. Antependium z kościoła Św. Ducha
warsztat Tomasza Weissfelda (?), 1. poł. XVIII w.
drewno, rzeźbienie, polichromia, 69 x 167 cm
MJG AH 4203
(fot. w czasie konserwacji)

Prostokątna, ażurowa płyta. W centrum kompozycji kartusz z płaskorzeźbioną postacią mężczyzny z krótkimi włosami, wokół głowy aureola. Ubrany w długą szatę z pelerynką na ramionach. W lewej ręce trzyma kij z tykwą na wodę. Jest to przedstawienie św. Jakuba Starszego. Po bokach stylizowane drzewa. Kartusz ujęty w liście akantu tworzące ażurowe wypełnienie antependium.

Św. Jakub Starszy to patron pielgrzymów, a nadto hospicjów i szpitali, zakonów rycerskich, kapeluszników, żebraków.

119. Antependium z kostela sv. Ducha
dílna Tomáše Weissfelda (?), 1. pol. 18. st.
dřevo, řezba, malba, 69 x 167 cm
MJG AH 4203
(snímek z doby provádění restaurátorských prací)

Obdélníková, ažurovaná deska. V centru kompozice kartuše s reliéfem zachycujícím postavu muže s krátkými vlasy se svatozáří kolem hlavy. Oblečený do dlouhého šatu s pelerynou na ramenu. V levé ruce drží hůl s tykví na vodu. Jedná se o vyobrazení sv. Jakuba Staršího. Po stranách stylizované stromy. Kartuše v listech paznehtníku tvořící ažuromanou výplň antependium.

Sv. Jakub Starší je patronem poutníku a také hospiců a nemocnic, rytířských řádů, kloboučníků, žebráků.

119. Antependium from the Church of the Holy Spirit
workshop of Thomas Weissfeld (?), 1st half of the 18th century
wood, carving, polychrome, 69 x 167 cm
MJG AH 4203
(photo during the restoration)

Rectangular, openwork board. In the centre of the composition, a cartouche with the bas-relief figure of a man with short hair, and a halo around his head. Dressed in a long robe with a cape on the shoulders. In the left hand he is keeping a stick with a gourd for water. This is the presentation of Saint James the Greater. Stylized trees on the sides. The cartouche is surrounded by leaves of acanthus forming an openwork filling of the antependium.

Saint James the Greater is a patron saint of pilgrims and hospices and hospitals, of knightly orders, hatters, and beggars.

Tarcze trumienne

Zwyczaj dekorowania trumny zmarłego członka cechu podczas pogrzebu ozdobnymi tarczami został przyjęty w XVI w. Szczególnie popularny był na Śląsku. Tarcze były nakładane na trumny na ozdobnych sznurach, rzemieniach lub łańcuchach.

Po uroczystościach pogrzebowych ściągano je i przechowywano do pochówku innego członka cechu.

Zwyczaj ten trwał długo, sporadycznie kultywano go nawet w XX w.

Fundatorem tarcz zawsze był cech, którego członkiem był zmarły. Najczęściej miały kształt owalny lub okrągły, rzadziej kwadratowy.

Uroczystości pogrzebowe rozpoczęły się przed domem zmarłego, gdzie gromadzili się wszyscy uczestniczący w uroczystości członkowie cechu. Po uderzeniach dzwonu i odśpiewaniu stosownych pieśni żałobnych, ruszał kondukt żałobny. Trumna najczęściej była nakrywana czarną tkaniną, następnie przewieszano przez nią tarcze. Na czele konduktu kroczył dzwonnik i proszarz (organizator pogrzebu), za nimi niesiono krzyż, dalej szli uczniowie gimnazjum z nauczycielami, duchowieństwo. W dalszej kolejności trumna, za nią rodzina i członkowie cechu zmarłego.

Obowiązek niesienia trumny spoczywał na najmłodszych mistrzach w cechu. Trumnę niesiono do kościoła, gdzie trwały dalsze uroczystości pogrzebowe lub bezpośrednio na cmentarz.¹⁰

Zespół sześciu tarcz trumiennych stolarzy i innych cechów

Jelenia Góra, ok.1720 r.

Płótno owalne (naciągnięte na tekturę), olej, 45 x 35 cm

Wszystkie mają na dole i na górze po dwa otwory do umocowania zawieszania; na odwrocie namalowane białą farbą cyrkiel i węgelnicy. Cztery z nich posiadają kolejne numery porządkowe.

Każde przedstawienie obramowane jest malowanym złotą farbą wieńcem z liści wawrzynu.

¹⁰ T. Fercowicz, *Tarcze trumienne i pogrzebowe cechów i bractw*, s. 215- 217, [w:] „Zabytki cechów śląskich”, praca zbiorowa, 2002, 209-216.

Pohřební plakety

Obyčej zdobení rakve zesnulého člena cechu během pohřbu dekorativními plakety pochází z 16. století a zvláště ve Slezsku byl velmi populární. Plakety byly k rakvím uchycovány na ozdobných provázcích, řemíncích nebo řetízcích.

Po pohřebních obřadech byly sundávány a uloženy k pohřbu jiného člena cechu.

Tento obyčej přetrval dlouho, sporadicky byl kultivován ještě ve 20. století.

Plaket vždy hradil cech, jehož členem byl zemřelý. Nejčastěji měly oválný nebo kulatý tvar, méně často čtvercový.

Pohřební obřady začínaly před domem zesnulého, kde se shromáždili všichni členové cechu, účastníci se pohřbu. Po úderech zvonu a odpívání příležitostných smutečních písní se vydal na cestu smuteční průvod. Rakev byla obvykle zakrytá černou látkou, přes ni byly převěšeny pohřební plakety. V čele průvodu kráčel zvoník a pořadatel pohřbu, za nimi byl nesen kříž, dále šli učni gymnázia s učiteli, duchovní. Potom rakev, za ní kráčela rodina a členové cechu zesnulého.

Rakev nosili nejmladší mistrové cechu. Rakev byla nesena do kostela nebo přímo na hřbitov, kde probíhaly pohřební obřady.¹⁰

Sada šesti pohřebních plaket truhlářů a jiných cechů

Jelení Hora, kolem r.1720

plátno (natažené na karton), olej, 45 x 35 cm, oválné

Všechny mají dole a nahoře po dvou otvorech pro zavěšení; na rubu je bílou barvou namalováno kružítko a rýsovací trojúhelník. Čtyři z nich mají pořadová čísla.

Každý výjev je orámován zlatou barvou malovaným vavřínovým věncem.

¹⁰ T. Fercowicz, *Tarcze trumienne i pogrzebowe cechów i bractw*, [v:] „Zabytki cechów śląskich”, kolektivní práce, 2002, s. 215– 217

Coffin shields

The custom of decorating the coffin of a deceased member of a guild with decorative shields was adopted in the sixteenth century. It became particularly popular in Silesia. Shields were hung on the coffin using decorative ropes, straps, or chains.

After the funeral ceremony, they were stored and re-used at the burial of another member of the guild.

This custom lasted for long, it was occasionally being cultivated even in the twentieth century.

The founder of shields was always the guild, of which the deceased was a member.

They were usually oval or round, rarely – square. The funeral began in front of the house of the deceased, where all the participating guild members gathered. After the striking of a bell and singing appropriate dirges, a funeral cortège was moving. The coffin was most often covered with a black pall, next the shields were hanged on it. A bell-ringer and an undertaker (organizer of the funeral) marched at the head of the procession, then the cross was being carried, high school students with teachers and clergymen were walking, followed by the coffin, the family, friends, and members of the guild of the deceased.

It was the duty of the youngest masters of the guild to carry the coffin. The coffin was borne to the church, where the obsequies were carried on, or directly to the cemetery.¹⁰

Set of six coffin shields of joiners and other guilds

Jelenia Góra, around 1720

linen (put on a cardboard), oil, 45 x 35 cm, oval

All of them have two holes for fastening the suspension at the bottom and at the top; on the reverse – a compass and a bevel painted with white paint. Four of them have subsequent ordinal numbers.

Every presentation is framed with a wreath of laurel leaves, painted with gold paint.

¹⁰ T. Fercowicz, „Tarcze trumienne i pogrzebowe cechów i bractw”, pp. 215– 217, [in:] „Zabytki cechów śląskich”, praca zbiorowa, 2002, pp.209–216

120. MJG AH 4570 i MJG AH 4146

Dwie z nich przedstawiają siedem kartuszy z symbolami cechowymi na czarnym tle. Krawędzie kartuszy złote, środek wypełniony czerwoną barwą. W centrum kartusz stolarzy (cyrkiel, węgielnica, dłuto i nóż) z inicjałami: „G.F.I.C.M”, prawdopodobnie fundatora. Nad kartuszem data powstania: „1720”. Wokół mniejsze: kołodziejów (koło), stelmachów (bryczka), tokarzy (cyrkiel tokarski i kula), szklarzy (kolba do lutowania, diament do cięcia, obłamywacz szkła), rusznikarzy (dwie skrzyżowane strzelby), piwowarów i słodowników (skrzyżowane deseczki do sprawdzania wilgotności słoju, czerpak do nabierania piwa).
Pomiędzy kartuszami złote główki anielskie ze skrzydełkami.

Cztery przedstawiają sceny męki i zmartwychwstania Chrystusa:

120. MJG AH 4570 a MJG AH 4146

Dvě z nich představují sedm kartuší s cechovními symboly na černém pozadí. Okraje kartuší jsou zlaté, střed je vyplněn červenou barvou. Ve středu kartuše truhlářů (kružítka, rýsovací trojúhelník, dláto a nůž) s iniciálami: „G.F.I.C.M”, pravděpodobně zakladatele). Nad kartuší datum vzniku: „1720”. Kolem menší – kolářů (kolo a bryčka), soustružníků (soustružnické kružítko a koule), sklářů (letovačka, diament k řezání, lamač skla), puškařů (dvě zkřížené pušky), sládků a sladovníků (zkřížené destičky pro ověřování vlhkosti sladu, naběrák na pivo). Mezi kartušemi zlaté okřídlené hlavy andělů.

Čtyři zobrazují scény umučení a zmartvýchvstání Krista:

120. MJG AH 4570 i MJG AH 4146

Two of them present seven cartouches with guild symbols on the black background. The edges of cartouches are gold, the centre is filled up with red colour. In the centre there is a cartouche of joiners (a compass, a bevel, a chisel, and a knife), with initials: “G.F.I.C. M”, (probably of the founder). Above the cartouche – the date of origin: “1720”. Around – smaller ones: of wheelwrights (a wheel), cartwrights (a carriage), of turners (a turner’s compass and a sphere), of glaziers (a soldering iron, a diamond for cutting, glass breaking pliers), of gunsmiths (two crossed shotguns), of brewers, and maltsters (crossed small boards for checking the humidity of malt, a ladle for scooping the beer). Between the cartouches golden angels’ heads with wings.

Four of them present scenes of the agony and the Resurrection of Christ:

121. Ukrzyżowanie.

MJG AH 4145

Scena na szczycie wzgórza. Chrystus rozpięty na krzyżu, po jego bokach dwóch łotrów w ekspresyjnych pozach. Z lewej strony krzyża Matka Boska, z prawej Jan Ewangelista. W tle naszkicowane budowle miejskie, nad nimi ciemne niebo z obłokami otaczającymi sylwetkę Chrystusa.

121. Ukřižování

MJG AH 4145

Výjev na vrcholu kopce. Kristus natažený na kříži, po jeho stranách dva zločinci v expresivních pózách. Z levé strany kříže Panna Maria, z pravé Jan Evangelista. Na pozadí naryšované budovy města, na nimi tmavá obloha s oblaky kolem siluety Krista.

121. Crucifixion

MJG AH 4145

Scene on the hilltop. Christ stretched on the cross, on his both sides two scoundrels in expressive poses. To the left of the cross – the Mother of God, to the right – John the Evangelist. Sketched municipal buildings in the background, above them – the dark sky with clouds surrounding the figure of Christ.

122. Zdjęcie z krzyża.

MJG AH 4142

W centrum krzyż z przystawioną drabiną. Pod nim leżące na całunie ciało Chrystusa podtrzymywane przez św. Jana Ewangelistę. Za Chrystusem przykłęka zboląła Maria. Po prawej stronie Maria Magdalena, po lewej Józef z Arymatei z puszką w rękach. Na dole atrybuty męki Chrystusa: gwoździe, misa z gąbką i korona cierniowa. W tle sceny widok na odległe miasto.

122. Snímání z kříže

MJG AH 4142

Ve středu kříž s přistaveným žebříkem. Pod křížem na přehoze ležící tělo Krista přidržované sv. Janem Evangelistou. Za Kristem pokleká ztrápená Marie Vpravo Maří Magdalena, vlevo Josef z Arimatie s puškou v ruce. Dole atributy Kristova umučení: hřeby, misa s houbou a trnová koruna. V pozadí vzdálené město.

122. Descent from the Cross

MJG AH 4142

In the centre there is the cross with the ladder put against it. Under it – the body of Christ lying on the shroud, supported by St. John the Evangelist. Behind Christ, Maria in pain, kneeling down. On the right-hand side – Mary Magdalene, on the left – Joseph of Arimathea with a box in hands. At the bottom – attributes of the agony of Christ: nails, a bowl with a sponge, and a crown of thorns. In the background of the scene – a view of a distant city.

123. Złożenie do grobu.

MJG AH 4143

Na pierwszym planie Józef z Arymatei i św. Nikodem wkładają ciało Chrystusa do grobu. Za nimi grupka osób: św. Jan Ewangelista, Matka Boska, Maria – żona Kleofasa i Maria Magdalena.

123. Uložení do hrobu

MJG AH 4143

V popředí Josef z Arimatie a sv. Nikodém kladou tělo Ježíše do hrobu. Za nimi skupina osob – sv. Jan Evangelista, Panna Maria, Marie – žena Kleofášova a Maří Magdalena.

123. Entombment

MJG AH 4143

In the foreground there are Joseph of Arimathea and St. Nicodemus, putting the body of Christ to the tomb. Behind them, a group of people: St. John the Evangelist, the Mother of God, Mary – the wife of Clopas, and Mary Magdalene.

124. Zmartwychwstanie.

MJG AH 4144

W centrum unosi się nad otwartym grobem na tle rozjaśnionego nieba postać Chrystusa. Odziany w białe perizonium, na ramionach czerwony, rozwiarty płaszcz. W lewej ręce trzyma chorągiew, prawa uniesiona do góry. Niżej upadający na ziemię w przestraszu żołnierze rzymscy pilnujący grobu.

124. Zmrtvýchvstání

MJG AH 4144

Ve středu výjevu se nad otevřeným hrobem, na pozadí vyjasněného nebe, vznáší postava Ježíše. Oděn do bílé bederní roušky, přes ramena červený, rozevlátý plášť. V levé ruce drží prapor, pravá zdvižená nahoru. Niže na zem padající vystrašení římskí vojáci hlídající u hrobu.

124. Resurrection

MJG AH 4144

In the centre, above the opened tomb on the background of the lightened sky, a figure of Christ is rising. Attired in white perizonium (loincloth), on the shoulders – a red, blown coat. In the left hand he is keeping the flag, the right one is raised up. Below, the Roman soldiers guarding the grave, falling down to the ground in fright.

Rozbudowana tematyka męki Chrystusa wskazuje na katolickie wyznanie ich fundatora i użytkowników.

Z kolei tematyka następnego zespołu tarcz trumiennych, przedstawione na nich rozbudowane alegorie, wskazują na protestanckie wyznanie używających ich fundatorów.

Zespół sześciu tarcz trumiennych Towarzystwa Kupieckiego

Jelenia Góra, 1. poł. XVIII w.
metal, olej, 46,5 x 37 cm, owalne

Każda tarcza wykonana jest z trzech łączonych ze sobą elementów blachy. Wszystkie mają na odwrocie, w górnej partii, uchwyty do zawieszania.

Bohatá tématika Kristova umučení nasvědčuje katolickému vyznání jejich fundátora a uživatelů.

Naopak tématika dalšího souboru pohřebních plaket a na nich zobrazovaných alegorií poukazuje na protestantské vyznání uživatelů a fundátorů.

Soubor šesti pohřebních plaket Kupeckého spolku

Jelení Hora, 1. pol. 18. st.
kov, olej, 46,5 x 37 cm, oválné

Každá plaketa je vyrobena ze tří vzájemně spojených plechových dílů. Všechny mají na rubu, v horní části úchytka k zavěšení.

The extended subject matter of the agony of Christ indicates for the Catholic faith of the founder and users.

However, the subject matter of the next set of coffin shields, extended allegories presented on them point at the Protestant denomination of the users and founders.

Set of coffin shields of Jelenia Góra Association of Traders

Jelenia Góra, 1st half of the 18th century
metal, oil, 46.5 x 37 cm, oval

Each shield is made of three metal sheets joined together. All of them have a handle for hanging, on the reverse in the upper part.

125. Sąd Ostateczny
MJG AH 4136

125. Poslední soud
MJG AH 4136

125. Last Judgement
MJG AH 4136

Scena otoczona namalowanym złotym wieńcem laurowym z inskrypcją na górze: „Der Grosse tag ist da, Auf Todten! auf! ercheint/ das Urtheil so Ihr hoert ist. FREUT EUCH oder WEINT“. (Wielki dzień nadszedł, wstawajcie zmarli! Wstawajcie! Został wydany wyrok, który usłyszycie. Ucieszycie się albo zapłaciecie). Na dole czaszka z piszczelami. Na pierwszym planie grupa zmartwychwstałych wyłaniających się z ziemi. Po lewej stronie niebo – ludzie wychodzący z ziemi, niektórzy owinięci w białe szaty, unoszą się lekko w górę, w stronę rozświetlonego kręgu. Po przeciwnej stronie piekło – przerażone postacie w płomieniach, usiłujące wydostać się z ziemi na powierzchnię. W głębi kompozycji anioł ubrany w zielono-różowe szaty, z mieczem w dłoni, rozdziela potępionych i zbawionych. Obok postać diabła zagnającego potępione dusze do piekła. W górnej partii Chrystus ubrany w czerwoną szatę zasiada na błękitnym globie w otoczeniu zbawionych, zasiadających licznie w obłokach, niżej dwa anioły dmą w trąby.

Scéna lemovaná malovaným zlatým vavřínovým věncem s inskripcí nahoře: „Der Grosse tag ist da, Auf Todten! auf! ercheint/ das Urtheil so Ihr hoert ist. FREUT EUCH oder WEINT“. (Velký den nastal, vstávejte zemřelí! Vstávejte! Byl vydán rozsudek, který uslyšíte. Utěšíte se nebo zapláčete). Dole lebka s holenními kostmi. V popředí skupiny zmrtevýchvstalých vycházejících země. Vlevo nebe – lidé vycházející ze země, někteří ovinutí do bílých rouch, vznášejí se lehce nahoru k rozzařenému kruhu. Na opačné straně peklo – vyděšené postavy v plamenech, snažící se dostat ze země na povrch. V pozadí kompozice anděl oblečený do zeleno-růžového oděvu s mečem v dlaní rozděluje zavržené a spasené. Vedle postava ďábla uchvacujícího zavržené duše do pekla. V horní části Kristus oblečený do červené šaty zasedá na modrém globu obklopen spasenými, kteří početně usedají v oblacích, níže dva andělé dují do trub.

Scene surrounded with a painted golden laurel wreath with an inscription at the top: “Der Grosse tag ist da, Auf Todten! auf! ercheint/ das Urtheil so Ihr hoert ist. FREUT EUCH oder WEINT” (“The Great day came, Get up, died ones! Get up! The sentence was pronounced which you will hear. BE JOYFULL or CRY”). At the bottom – a skull with shin bones.

In the foreground, a group risen from the dead arising from the earth.

To the left – the Heaven – people coming out from the ground, some wrapped up in white robes, are rising lightly up, in the direction of an illuminated circle. On the opposite side – the Hell – horrified figures in flames, trying to get out from the earth to the surface. In the depth of the composition, an angel dressed in green – pink robes. With the sword in the hand he divides the condemned and the saved. Beside, the figure of a devil driving the condemned souls to the Hell.

In the upper part – Christ dressed in a red robe, seating on the light blue globe in surrounding of the saved seating in large numbers on clouds, below – two angels are blowing trumpets.

126. Wizja Ezechiela
 MJG AH 4137
 (fot. w czasie konserwacji)

126. Ezechielova vize
 MJG AH 4137
 (snímek z doby provádění restaurátorských prací)

126. Vision of Ezekiel
 MJG AH 4137
 (photo during the restoration)

Scena otoczona namalowanym złotym wieniec laurowym z inskrypcją na górze: „Dem Prasselnden geripp und duerren Todtenbein./ Blaest neue Lebenskraft des HERRN Athen ein”. (Trzeszczące szkielety i wyschłe kości na nowo ożywione boskim oddechem). Na dole czaszka z piszczelami. W centrum kompozycji postać prorokującego Ezechiela gestykulującego i wpatzonego w niebo, w smugę światła symbolizującą Boga. Ubrany jest w fioletową szatę i czerwony płaszcz. Dookoła pole szkieletów powstających i oblekających się w ciała. W tle rozległy widok na pagórki na tle błękitno-żółtego nieba. Na górze i na dole cztery uskrzydłone główki – personifikacje wiatrów, dmuchają „ożywczym tchnieniem”.

Scéna lemovaná malovaným zlatým vavřínovým věncem s inskripcí nahoře: „Dem Prasselnden geripp und duerren Todtenbein./ Blaest neue Lebenskraft des HERRN Athen ein”. (Chrastící kostry a vyschlé kosti nově oživené Božským dechem). Dole lebka se stehenními kostmi. Ve středu kompozice postava prorokujícího Ezechiela gestikulujícího, hledícího do nebe na pruh světla symbolizující Boha. Oblečený do fialového šatu a červeného pláště. Kolem pole poseté zvedajícími se kostřami, oblékajícími se do těl. V pozadí daleký pohled na pahorky na pozadí blankytně žlutého nebe. U vrchu a dole čtyři okřídlené hlavičky personifikující vítr foukající „oživujícím dechem”.

Scene surrounded with a painted golden laurel wreath, with an inscription at the top: “Dem Prasselnden geripp und duerren Todtenbein./ Blaest neue Lebenskraft des HERRN Athen ein.” (“Creaking skeletons and dry bones anew revived with the Divine breath”). At the bottom – a skull with shin bones.

In the centre of the composition, a figure of the prophesying Ezekiel, gesticulating, staring at the sky, into a streak of light symbolizing God. He is dressed in a purple robe and a red coat. Around him, a field of skeletons arising and clothing the bones with flesh. In the background – an extensive view of hills with the blue-yellow sky. At the top and at the bottom four winged heads – personifications of winds that blow with “the reviving breath”.

127. Siewca
MJG AH 4138

127. Rozsévač
MJG AH 4138

127. Sower
MJG AH 4138

Scena otoczona namalowanym złotym wieńcem laurowym z inskrypcją na górze: „Was hier Vermesslich ligt der Erden an Vertraut/ wird dort in Voller Blueth und Herrlichkeit geschaut“ (Co tu zostanie powierzone ziemi, tam pojawi się w pełnym kwieciu i wspaniałości). Na dole czaszka z piszczelami. Z nieba, po prawej stronie z za ciemnych chmur, wyłania się ręka (w czerwonym rękawie z białym mankietem), rozsypująca ziarna na zaorane pole widoczne na dole po lewej stronie. Po prawej pola porośnięte zbożem. Pomiędzy polami droga wiodąca do zabudowań widocznych w dali za lasem. W tle błękitno-żółte niebo.

Scéna lemovaná malovaným zlatým vavřínovým věncem s inskripcí nahoře: „Was hier Vermesslich ligt der Erden an Vertraut/ wird dort in Voller Blueth und Herrlichkeit geschaut“. (Co zde bude svěřeno zemi, objeví se tam v plném květu a nádheře). Dole lebka se stehenními kostmi. Z nebe po pravé straně se zpoza tmavých mraků objevuje ruka (v červeném rukávu s bílou manžetou) rozhazující obilky na rozorané pole viditelné v levé části. Vpravo polnosti porostlé obilím. Mezi poli silnice vedoucí k zástavbě v dáli za lesem. V pozadí blankytně žluté nebe.

Scene surrounded with a painted golden laurel wreath, with an inscription at the top: “Was hier Vermesslich ligt der Erden an Vertraut/ wird dort in Voller Blueth und Herrlichkeit geschaut.” (“What here will be entrusted to the earth, there will turn up at the full blossom and magnificence”). At the bottom – a skull with shin bones.

From the sky, on the right-hand side, from behind dark clouds, a hand is looming into the view (in a red sleeve with a white cuff), scattering grains to a ploughed field visible at the bottom on the left. To the right – fields grown with cereal. Between fields there is a road leading to buildings visible in a distance behind the forest. The blue-yellow sky in the background.

128. Śmierć ścinająca kwiaty

MJG AH 4139

(fot. w czasie konserwacji)

128. Smrt usekávající květiny

MJG AH 4139

(snímek z doby provádění restaurátorských prací)

128. Death shearing flowers

MJG AH 4139

(photo during the restoration)

Scena otoczona namalowanym złotym wieńcem laurowym z inskrypcją na górze: „Des Todes Sense schont der Jugend Rosen nicht/ Wenn sein gewaltig streich des Lebens Bluhmen bricht“ (Kosa śmierci nie oszczędzi młodej róży, jej brutalny cios złamie kwiaty życia). W centrum personifikacja śmierci – przyodziany w bordowy płaszcz szkielet z kosą kroczy przez ukwieconą łąkę, ścinając rozkwitłe kwiaty. W głębi rzeczka z mostkiem, na dalszym planie miasteczko na tle gór. Niebo nad miasteczkiem różowe, w wyższej partii błękitne.

Prawie identyczne przedstawienie znajduje się na tarczy trumiennej cechu piekarzy z Bolkowa, która stanowiła parę z tarczą z przedstawieniem dziecka, puszczającego bańki mydlane.¹¹

Scéna lemovaná malovaným zlatým vavřínovým věncem s inskripcí nahoře: „Des Todes Sense schont der Jugend Rosen nicht/ Wenn sein gewaltig streich des Lebens Bluhmen bricht.“ (Kosa smrti neušetří mladou růži, její brutální zásah zlomí květiny života). Ve středu personifikace smrti – kostra oděná v rudé červeném plášti s kosou kráčí rozkvetlou loukou a usekává rozkvetlé květy. V hloubi říčka s můstkem, na dalším výjevu městečko na pozadí hor. Nebo nad městečkem růžové, ve vyšších polohách blankytné.

Téměř identické vyobrazení jako na pohřební plaketě pekařského cechu z Bolkowa, tvoří pár s plaketou s vyobrazením dítěte foukajícího bubliny z bublifuku.¹¹

Scene surrounded with a painted golden laurel wreath, with an inscription at the top: “Des Todes Sense schont der Jugend Rosen nicht/ Wenn sein gewaltig streich des Lebens Bluhmen bricht.” (“The Scythe of Death won’t spare a young rose, for her brutal blow will break the flowers of life”).

In the centre – the personification of Death – the skeleton clad in a claret coat with the scythe. The Death is striding across the flowery meadow, cutting blossoming flowers. In the back, a small river with a small bridge, in a distance a small town against the mountains. The sky above the town is pink, and higher – light blue.

An almost identical presentation is on a coffin shield of the guild of bakers from Bolków which constituted a set with a shield illustrating a child blowing soap bubbles.¹¹

¹¹ ibidem, s. 259.

¹¹ Ibidem s. 259

¹¹ Ibidem, p. 259

129. Okřet Žycia
MJG AH 4140

129. Lod' Života
MJG AH 4140

129. Ship of life
MJG AH 4140

Scena otoczona namalowanym złotym wieńcem laurowym z inskrypcją na górze: „Wir eilen wie ein Schiff zum sichern Port der Ruh/ Das bringet Welt und Wind uns Gottes schluss dazu” (My spieszymy się jak statek do spokojnego, bezpiecznego portu, tak doprowadzi nas w końcu świat i wiatr do Boga.) Na dole czaszka. Na wzburzonym morzu statek dwumasztowy ze wzdętymi żaglami, zdążający w stronę lądu. Na pokładzie mężczyzna w czarnym stroju. Na dziobie stoi postać Fortuny; naga kobieta z żaglem w ręce. Na rufie Merkury z kaduceuszem w prawej ręce, na głowie skrzydlaty hełm. W lewym górnym narożu zza chmur wygląda dziecięca głowa, dmuchająca w żagle statku.

Scéna lemovaná malovaným zlatým vavřínovým věncem s inskripcí nahoře: „Wir eilen wie ein Schiff zum sichern Port der Ruh/ Das bringet Welt und Wind uns Gottes schluss dazu” (Spěcháme jako loď do klidného, bezpečného přístavu, stejně tak nás nakonec svět a vítr dovede k Bohu.) Dole lebka. Na vzbouřeném moři dvoustěžňová plachetnice se vzduťými plachtami směřující k pevnině. Na palubě muž v černém. Na přídi stojí postava Fortuny; nahá ženy s lodní plachtou v ruce. Na zádi Merkur s holí v pravé ruce, na hlavě okřídlená přilba. V levém horním rohu vykukuje zpoza mráčku dětská hlava, foukající to plachet člunu.

Scene surrounded with a painted golden laurel wreath, with an inscription at the top: “Wir eilen wie ein Schiff zum sichern Port der Ruh/ Das bringet Welt und Wind uns Gottes schluss dazu” (“We are in a hurry like the ship to get to a safe harbour of peace, the world and the wind in the end will take us to God”). At the bottom – a skull.

On a stormy sea a two-masted ship with swollen sails, heading in the direction of the land. Aboard a man in a black attire. On the bow there is standing the figure of Fortune, a naked woman with a sail in the hand. Mercury is standing on the stern, with the caduceus in the right hand, on the head – a winged helmet. In the left upper corner, a child's head is appearing from behind the clouds, blowing the sails of the ship.

130. Przemijanie Życia Vanitas
MJG AH 4141
(fot. w czasie konserwacji)

130. Pomíjivost života Vanitas
MJG AH 4141
(snímek z doby provádění restaurátorských prací)

130. Passing of life – Vanitas
MJG AH 4141
(photo during the restoration)

Scena otoczona namalowanym złotym wieńcem laurowym z inskrypcją na górze: „Seht wie der Farben schein so in der blase Spielt/ auf unsre fluechtigkeit und Lebens kurtze Ziel” (Patrz jak świecą kolory w wydmuchiwanej bańce mydlanej, jak nasze krótkotrwałe życie).

W centrum siedzi pulchne dziecko. Lewą nogę opiera na czaszce widocznej na dole, lewe ramię na snopku złotego zboża z kłosami. Chłopiec puszcza bańki, w prawej ręce trzyma rurkę, z której wylatują bańki, w lewej muszelkę z płynem. W partii bioder i ramion okryty białą szatą. Po prawej stronie prostokątny ołtarz z tłącą się kadzielnicą, z której powstają kłęby dymu, zasnuwającego górną część nieba. W głębi roztacza się widok na miasto na tle gór. Tarcze te, podobnie jak poprzednie, są dziełami anonimowymi i prezentują dobry poziom malarstwa. Zapewne ich autorzy pochodzili ze środowiska miejscowych malarzy.¹² Powtarzają często znane wzory, na pewno ich autor korzystał ze wzorników dla artystów.

Tak rozbudowane (do sześciu) zespoły tarcz należą do rzadkości. Najczęstsze są pary tarcz.

Scéna lemovaná malovaným zlatým vavřínovým věncem s inskripcí nahoře: „Seht wie der Farben schein so in der blase Spielt/ auf unsre fluechtigkeit und Lebens kurtze Ziel” (Hled’ jak se mění barvy ve vyfouknuté mýdlové bublině, jako v našem pomíjivém životě).

Ve středu sedí baculaté dítě. Levou nohu pokládá na lebce viditelné dole, levou ruku na otýpce zlatého obilí s klasy. Chlapec pouští baňky, v pravé ruce drží trubičku, ze které se uvolňují baňky, v levé má mušli s roztokem. Bedra a ramena má zakrytá bílou pokrývkou. Vpravo obdélníkový oltář s tlející kadidelnicí, ze které ucházejí oblaka dýmu do nebe. V pozadí výhled na město s horami v pozadí. Tyto plakety, stejně jako předchozí, jsou anonymními díly s dobrou úrovní malby. Jejich autoři zřejmě pocházeli z prostředí místních malířů.¹² Opakuje známé vzory, jejich autor jistě využíval vzorníky pro umělce.

Takto početné (do šesti kusů) soubory plaket jsou vzácné. Nejběžnější jsou páry plaket.

Scene surrounded with a painted golden laurel wreath, with an inscription at the top: “Seht wie der Farben schein so in der blase Spielt/ auf unsre fluechtigkeit und Lebens kurtze Ziel” (“Watch how the colours are lighting in a blown soap bubble, as our short-time life”).

In the centre a plump child is sitting. It is leaning the left leg against a skull visible at the bottom, the left arm on a sheaf of gold-coloured cereal with ears. The boy is blowing soap bubbles. In the right-hand he is keeping the tube, from which bubbles are blown out, in the left hand – a shell with liquid. The hips and shoulders covered with a white robe. On the right side there is a rectangular altar with a smouldering thurible, from which clouds of smoke are rising, covering the top of the sky. In the background, a view of a city against the mountains.

These shields, just like the previous ones, are anonymous works. They present a good level of painting. Probably their authors came from the environment of local painters.¹² The authors were repeating known designs, certainly they used patterns for artists.

Such complex (up to six) sets of shields are a rarity. Most frequent are pairs of shields.

¹² A. Kozieł, *Czy w Jeleniej Górze w epoce baroku istniało środowisko malarzy?*, [w:] „Parafialny kościół miejski w Jeleniej Górze”. *Historia i terażniejszość*, pod red. M. Majewskiego i W. Szetelickiego, Jelenia Góra 2011, s. 159.

¹² A. Kozieł, *Czy w Jeleniej Górze w epoce baroku istniało środowisko malarzy?*, [v:] „Parafialny kościół miejski w Jeleniej Górze”. *Historia i terażniejszość*, ed. Majewského M. a Szetelického W., Jelení Hora 2011, s. 159

¹² A. Kozieł, „Czy w Jeleniej Górze w epoce baroku istniało środowisko malarzy?” [in:] „Parafialny kościół miejski w Jeleniej Górze. Historia i terażniejszość”, editorship by M.Majewski i W.Szetelicki, Jelenia Góra 2011, p. 159

131. Dwie tarcze trumienne cechu garbarzy, 1756 r.

blacha miedziana, srebrzenie, złocenie, repusowanie, rytowanie, 42 x 34 cm
MJG AH 1853

131. Dvě pohřební plakety cechu koželuhů 1756
měděný plech, stříbření, zlacení, repusování, rytí, 42 x 34 cm
MJG AH 1853

131. Two coffin shields of the Guild of Tanners, 1756
copper sheet, silver-plated, gilding, repousage, carving, 42 x 34 cm
MJG AH 1853

Owalny, ozdobnie wycięty kartusz – po bokach uskrzydłone postacie kobiece podtrzymujące koronę i tarczę herbową podzieloną na cztery pola, w polach połączane symbole cechu: dwa skrzyżowane łukowate noże-skrobacze z poprzecznymi uchwytami, dwa skrzyżowane gładziki, krążek-gładzik, dwa skrzyżowane dwuuchwytowe łukowate noże-skrobacze. Niżej nakładka złożona z rytowanym napisem: „CHRISTOPH SPEER/JOHANN MILDNER /Ad 1756”

Druga tarcza.

Owalny, ozdobnie wycięty kartusz – po bokach uskrzydłone postacie kobiece podtrzymujące koronę i tarczę herbową podzieloną na cztery pola, w polach połączane symbole cechu: dwa skrzyżowane łukowate noże-skrobacze z poprzecznymi uchwytami, jelen, kozioł, krążek-gładzik. Niżej nakładka złożona z rytowanym napisem: „CHRISTOPH SPEER/JOHANN MILDNER /Ad 1756”.

MJG AH 1854

Oválná, dekorativním způsobem zhotovena kartuše – po stranách okřídlené ženské postavy přidržující korunu a erbovní štít rozdělený do čtyř polí, v polích pozlacené symboly cechu: dva lukovitě zkřížené nože – škrabáky s příčnými úchyty, dvě zkřížená hladítka, kroužek – hladítko, dva zkřížené dvouúchytové obloukovité nože – škrabáky. Níže zlacená příložka s rytým textem: „CHRISTOPH SPEER/JOHANN MILDNER /Ad 1756”

MJG AH 1854

Oválná, dekorativním způsobem zhotovena kartuše – po stranách okřídlené ženské postavy přidržující korunu a erbovní štít rozdělený do čtyř polí, v polích pozlacené symboly cechu: dva lukovitě zkřížené nože – škrabáky s příčnými úchyty, jelen, kozel, kroužek – hladítko. Níže zlacená příložka s rytým textem: „CHRISTOPH SPEER/JOHANN MILDNER /Ad 1756”

Oval, decoratively cut out cartouche – on both sides there are winged figures of women supporting a crown and a shield divided into four fields. In the fields – gilded symbols of the guild: two crossed arched dull knives with transverse handles and two crossed burnishers. Below, a gold-plated overlay with an engraved inscription: “CHRISTOPH SPEER/JOHANN MILDNER /Ad 1756”.

The other shield

Oval, decoratively cut out cartouche – on both sides there are winged figures of women supporting a crown and a shield divided into four fields. In the fields – gilded symbols of the guild: two crossed arched dull knives with transverse handles, a deer, a goat, a disc – burnisher. Below a gold-plated overlay with an engraved inscription: „CHRISTOPH SPEER/JOHANN MILDNER /Ad 1756”.

MJG AH 1854

132. Serweta z alegorią pokoju w Dreźnie, 25 grudnia 1745 r.

Großschönau, ok. 1746 r.
 len, jedwab, adamaszek, splot atlasowy, 102 x 98 cm
 MJG AH 1991

Adamaszek dwubarwny kremowo-błękitny z przedstawieniem trzech zawierających pokój władców: Augusta Saskiego, Marii Teresy Habsburg, królowej Czech i Węgier oraz Fryderyka Wilhelma Hohenzollerna, króla pruskiego.

132. Ubrus s alegorií Drážďanského míru 25. prosince 1745

Großschönau, kolem r. 1746
 len, hedvábí, damašek, atlasová vazba, 102 x 98 cm
 MJG AH 1991

Dvoubarevný damašek krémově-blankýtný s vyobrazením tří panovníků sjednávajících mír: Augusta Saského, Marie Terezie Habsburské, české a uherské královny, a Fridricha II. Velikého, pruského krále.

132. Tablecloth with the allegory of the Treaty of Dresden, December 25, 1745

Großschönau, around 1746
 linen, silk, damask, satin weave, 102 x 98 cm
 MJG AH 1991

Two-colour cream-azure damask with a presentation of three rulers concluding the peace: Augustus III (Frederick Augustus II),

Maria Theresa of Habsburg, the Queen of Bohemia and Hungary, and Frederick II Hohenzollern, the King of Prussia.

133. Serweta z przedstawieniem oblężenia Świdnicy, 12 listopada 1757 r.

Großschönau, ok. 1757 r.
 len, adamaszek, splot atlasowy, 104 x 93 cm
 MJG AH 1992

Adamaszek dwubarwny kremowo-amarantowy ze sceną oblężenia miasta, na dole opis poszczególnych budowli, w bordiurze sceny z żołnierzami walczącymi na pistolety i szable.

133. Ubrus s výjevem obléhání Svídnice 12. listopadu 1757

Großschönau, kolem r. 1757
 len, damašek, atlasová vazba, 104 x 93 cm
 MJG AH 1992

Dvoubarevný krémově-amarantový damašek se scénou obléhání města, dole popis jednotlivých staveb, v bordiře scény s vojáky bojujícími na pistole a šavle.

133. Tablecloth with the presentation of the siege of Świdnica, November 12, 1757

Großschönau, around 1757
 linen, damask, satin weave, 104 x 93 cm
 MJG AH 1992

Two-colour cream-amaranth damask with the scene of besieging the city, at the bottom a description of individual buildings. On the edge there are scenes with soldiers fighting with handguns and sabres.

134. Serweta z przedstawieniem zamku w Hubertsburgu, gdzie 21 marca 1763 r. podpisano pokój kończący wojnę siedmioletnią.

Großschönau, ok. 1763 r.

len, adamaszek, splot atlasowy, 110 x 91cm
MJG AH 1988

134. Ubrus s vyobrazením zámku v Hubertsburku u Lipska, kde byl 21. března 1763 podepsán mír ukončující sedmiletou válku

Großschönau, kolem r. 1763

len, damašek, atlasová vazba, 110 x 91
MJG AH 1988

134. Tablecloth with the presentation of the castle in Hubertsburg, where on March 21, 1763, the treaty ending the Seven-Years' War was signed

Großschönau, around 1763

linen, damask, satin weave, 110 x 91
MJG AH 1988

Serwety przedstawiające wydarzenia związane z wojnami śląskimi powstały w Großschönau koło Żytawy (Zittau), najważniejszym ośrodku produkcji adamaszków na ziemiach niemieckich. Adamaszki z Großschönau cieszyły się uznaniem w całej Europie. Produkcję rozpoczęto w 1666 r., wówczas to bracia Friedrich i Christoph Lange wrócili z Flandrii, przywożąc ze sobą sekret ich produkcji. Na przełomie XVII i XVIII w. działało już tu 1000 warsztatów. Trzy czwarte ludności żyło z tego rzemiosła.

Po przejściu Śląska pod panowanie Prus Fryderyk Wielki podjął działania, aby sprowadzić w okolice Jeleniej Góry tkaczy adamaszków. Chciano wykorzystać fakt, że w tym czasie w Saksonii tkacze mieli problemy ze zbytem towaru i w związku z tym poziom ich życia znacznie się obniżył.¹³ Obiecano wiele udogodnień (np. dom na własność, dopłata do każdego warsztatu tkackiego, zwolnienie z obciążeń podatkowych), które przyciągnęły rzemieślników, jednak na krótko. W 1745 r. w Kowarach zamieszkało ponad 30 rodzin tkaczy adamaszku. W 1788 r. nadal produkowano tu adamaszki, ale pracowało jedynie 7 tkaczy z 20 czeladnikami¹⁴.

¹³ T. Eisenmänger, *Historia miasta Kowary*, Bukowiec 2011, s. 139.

¹⁴ *Ibidem*, s. 141-142.

Ubrusy s vyobrazením událostí spojených se slezskými válkami vznikly v Großschönau u Žitavy (Zittau), nejdůležitějším středisku výroby damašku v německých spolkových zemích. Damašek z Großschönau se těšil uznáním v celé Evropě. Výroba byla zahájena v roce 1666, tehdy se bratři Friedrich a Christoph Lange vrátili z Flander a přivezli s sebou i tajemství jeho výroby. Na přelomu 17. a 18. století zde fungovalo již 1000 dílen. Tři čtvrtiny obyvatelstva žilo z tohoto řemesla.

Poté co Slezsko připadlo pod nadvládu Pruska Fridrich II. Velký učinil snahy, aby tkalce damašku přivedl do oblasti Jelení Hory. Chtěl využít skutečnost, že v to době měli tkalci v Sasku problémy s odbytem svého zboží a díky tomu se značně snížila životní úroveň.¹³ Obdrželi řadu příslibů (např. dům do vlastnictví, doplatek na každou tkalcovskou dílnu, osvobození z daňového zatížení), které řemeslníky přitáhly, avšak jen krátce. V roce 1745 žilo v Kowarech přes 30 rodin tkalců damašku. V roce 1788 se zde damašek ještě vyráběl, ale pracovalo zde již pouze 7 tkalců s 20 tvarišů¹⁴.

¹³ T. Eisenmänger, *Historia miasta Kowary*, Bukowiec 2011, s. 139.

¹⁴ *Ibidem*, s. 141-142

Tablecloths presenting events associated with the Silesian Wars were made in Großschönau near Zittau, the most important centre of the production of damask in the German land. Damask from Großschönau enjoyed the recognition in entire Europe. The production was begun in 1666, then the brothers, Friedrich and Christoph Lange, came back from Flandria, bringing the secret of their production with themselves. At the turn of the seventeenth and the eighteenth centuries, 1000 workshops already worked here. Three fourth of the population lived from this craft.

After Silesia passed to the rule of Prussia, Frederick the Great took action to get weavers of damask into the area of Jelenia Góra. One wanted to use the fact that at that time weavers in Saxony had problems with the sale of goods and therefore the level of their life lowered significantly.¹³ A lot of conveniences were promised (e.g. house for a private property, extra contribution for every weaving workshop, exemption from fiscal charges) which attracted craftsmen, however for a short while. In 1745, over 30 families of weavers of damask settled in Kowary. In 1788, damask was still produced here, but only 7 weavers worked with 20 journeymen.¹⁴

¹³ Eisenmänger, *Geschichte der Stadt Schmiedeberg*, Breslau 1900

¹⁴ *Ibidem*, pp. 141-142

135. Serweta z widokiem Jeleniej Góry
 Jelena Góra (?), Kowary (?), 2. poł. XVIII w.
 jedwab, len, adamaszek, splot atlasowy, 91
 x 110 cm
 MJG AH 2129

Adamaszek dwubarwny kremowo-amarantowy z panoramą miasta na tle gór, bordiura z figurami alegorycznymi: na dole i górze Neptun, Fortuna i Merkur, po bokach Nadzieja, Sprawiedliwość i Płodność (?), w narożnikach ozdobne tarcze z jeleniem, herbem miasta. Tylko bordiura różni tę serwetę od poprzedniej.

135. Ubrus s vedutou Jelení Hory

Jelena Hora, (?), Kowary (?), 2. poł. 18. st.
 len, hedvábí, damašek, atlasová vazba, 91
 x 110
 MJG AH 2129

Dvoubarevný krémově-amarantový damašek s vedutou města na pozadí hor, bordura s alegorickými postavami: dole a nahoře Neptun, Fortuna a Merkur, po stranách Naděje, Spravedlnost a Plodnost (?), v rozích dekorativní štíty s jelenem, erbem města. Pouze bordura odlišuje tento ubrus oproti předchozímu.

135. Tablecloth with a view of Jelena Góra

Jelena Góra, (?), Kowary (?), 2nd half of the
 18th century
 linen, silk, damask, satin weave, 91 x 110
 MJG AH 2129

Two-colour cream-amaranth damask with the panorama of the city against the mountains, the border with allegoric figures: at the bottom and at the top Neptune, Fortune and Mercury, on the sides: Hope, Justice and Fertility (?), in the corners there are decorative shields with a deer, the coat of arms of the city. Only the border differs this tablecloth from the other one.

136. Serweta z widokiem Jeleniej Góry
 Jelena Góra (?), Kowary (?), 2. poł. XVIII w.
 jedwab, len, adamaszek, splot atlasowy,
 110 x 91cm
 MJG AH 1987

Adamaszek dwubarwny kremowo-amarantowy z panoramą miasta na tle gór, bordiura z ornamentem roślinnym, w narożnikach ozdobne tarcze z jeleniem, herbem miasta.

136. Ubrus s vedutou Jelení Hory

Jelení Hora (?), Kowary (?), 2. poł. 18. st.
 len, hedvábí, damašek, atlasová vazba,
 110 x 91
 MJG AH 1987

Dvoubarevný krémově-amarantový damašek s vedutou města na pozadí hor, bordura s rostlinným ornamentem, v rozích dekorativní štíty s jelenem, erbem města.

136. Tablecloth with a view of Jelena Góra

Jelena Góra (?), Kowary (?), 2nd half of the
 18th century
 linen, silk, damask, satin weave, 110 x 91
 MJG AH 1987

Two-colour cream-amaranth damask with the panorama of the city against the mountains, the border with plant ornament, in the corners there are decorative shields with a deer, the coat of arms of the city.

Parki miejskie, widoki miasta i okolic

W czasie kadencji dyrektora miasta Johanna Christopha Schönaua (1727 – 1802), dzięki jego inicjatywie, Jelenia Góra zyskała publiczne tereny zielone. W latach 1780 – 1802 założył park miejski na Wzgórzu Kościuszki. Powstawały tam również prywatne ogrody i domy letnie. Następnie Schönau zaczął przekształcać w park zachodnie zboczce wzgórza Siodło, nazwane przez niego Helikonem. Zostało ono zalesione, zaprojektowano na nim malownicze miejsca o poetyckich nazwach zaczerpniętych z mitologii odnoszące się do muz, Gracji i Apollina. Wybudowano tam również klasycystyczną świątynię poświęconą Fryderykowi II.

Městské parky, pohledy na město a okolí

Během funkčního období starosty Johanna Christopha Schönaua (1727–1802), získala Jelení Hora díky jeho iniciativě veřejně plochy zeleně. V letech 1780–1802 založil městský park na Kościuszkově kopci. Vznikly zde také soukromé zahrady a letní rezidence. Schönau pak začal přeměňovat na park západní svah kopce Siodło, který nazval Heligón. Svah byl zalesněn a byla zde navržena romantická zákoutí s poetickými mytologickými názvy odkazující na Múzy, Grácie a Apolla. Vznikl zde také klasicistní kostel věnovaný Fridrichu II.

Municipal parks, views of the city and the area

During the term of office of mayor Johann Christoph Schönau (1727–1802), and thanks to his initiative, Jelenia Góra gained green areas. In the years 1780–1802, he established a city park on Kościuszko Hill, where also private gardens and summer houses were built. Later, Schönau began to transform the western side of Siodło Hill into a park, named by him: Helicon. It was forested and picturesque sites were designed there, of poetic names taken from mythology, referring to the Muses, Graces and Apollo. A classicist temple dedicated to Frederick the Great was also founded there.

137. Wzgórze Kościuszki – widok zbiorowy
Eduard Sachse, Jelenia Góra, przed 1832 r.
litografia kol., 27 x 39,5 cm
MJG AH 3000

137. Kopec Kościuszki – celkový pohled
Eduard Sachse, Jelení Hora, před rokem 1832
litografie kol., 27 x 39,5 cm
MJG AH 3000

137. Kościuszki Hill – a group view
Eduard Sachse, Jelenia Góra, before 1832
colour lithography, 27 x 39.5 cm
MJG AH 3000

Z przełomu XVIII i XIX w. pochodzą przedstawienia Jeleniej Góry i najbliższych okolic na obrazach Sebastiana Reinhardta (1738 – 1827), który tu zamieszkał w 1789 r. i za pensję Pruskiej Akademii Sztuki zobowiązany był do wykonania 2 obrazów rocznie, przedstawiających śląskie pejzaże. 14 z nich zostało powielonych dzięki akwafortom Daniela

138. Diorama – Dom na Wzgórzu Kościuszki
po 1864 r.
papier, mech, porosty, szkło, malowanie, klejenie, 13,5 x 16 x 2,4 cm
MJG AH 6377

138. diorama domu na Kościuszkově kopci
po r. 1864,
papír, mech, lišejníky, sklo, malba, lepení, 13,5 x 16 x 2,4 cm
MJG AH 6377

138. Diorama house on Kościuszki Hill
after 1864
paper, moss, lichen, glass, painting, glueing, 13.5 x 16 x 2.4 cm
MJG AH 6377

Z přelomu 18. a 19. století pochází vyobrazení Jelení Hory a nejbližšího okolí na obrazech Sebastiana Reinhardta (1738–1827), který zde bydlel v roce 1789 a důchod Pruské akademie výtvarného umění byl zavázán namalovat 2 obrazy ročně s vyobrazením slezské krajiny. Čtrnáct z těchto obrazů bylo rozmnožených díky leptům Daniela

Presentations of Jelenia Góra and the closest area originate from the turn of the eighteenth and the nineteenth centuries, in paintings of Sebastian Reinhardt (1738–1827). He settled here in 1789. For the pay from the Prussian Academy of Fine Arts, he was obliged to paint two paintings annually, showing Silesian landscapes. Fourteen of them were copied thanks to etchings of

Bergera. Trzy przedstawiają okolice Jeleniej Góry. Szczególnie interesujący jest widok miasta od północy. Jest to świadoma artystyczna kreacja, mniej ważne są tu względy dokumentacyjne.

Bergera. Tři představují okolí Jelení Hory. Zvláště zajímavý je pohled na město ze severu. Je to uvědomělé turistické vyobrazení bez zvláštního dokumentačního zřetele.

Daniel Berger. Three of them are showing the area of Jelenia Góra. A view of the city from the north was peculiarly interesting.

It is a deliberate artistic creation, with documentary considerations being less important.

139. Miasto Jelenia Góra na Śląsku
Daniel Berger (1744 – 1824), 1798 r.
wg S. Reinhardta
akwaforta kol., 27 x 39,5 cm
MJG AH 2593

139. Město Jelení Hora ve Slezsku
Daniel Berger (1744–1824), rok 1798
podle S. Reinhardta
lept, kol., 27 x 39,5 cm
MJG AH 2593

139. Jelenia Góra City in Silesia
Daniel Berger (1744–1824), 1798
according to S. Reinhardt
colour etching, 27 x 39.5 cm
MJG AH 2593

Mniej więcej w tym samym czasie działał w Jeleniej Górze Carl Thürmer, rysownik i malarz, znany jedynie z kilku prac zachowanych w Muzeum Karkonoskim. Jego naiwne prace są swoistym dokumentem życia codziennego jeleniogórskich mieszczan. Przedstawiają wzgórza na północny zachód od miasta: Siodło, Helikon, Krzywoustego, które stanowiły cel spacerów. Bóbr w tym miejscu pełnił rolę kąpieliska dla mieszkańców, co uwiecznił na swoich gwaszach. Rysunek z 1794 r. przedstawiający budynki rafinerii cukru uzmysławia nam, że było to wówczas kwitnące przedsiębiorstwo. Thürmer był naocznym świadkiem pożaru kościoła Łaski 16 października 1806 r. Znalazło to odbicie w dwóch jego pracach. Odbudowaną świątynię po pożarze widzimy na jego gwaszu, z uroczystą procesją z okazji stulecia poświęcenia kościoła Łaski 25 maja 1818 r.

Ve více méně stejné době působil v Jelení Hoře Carl Thürmer, kreslíř a malíř, známý pouze díky několika pracím dochovaným v Krkonošském muzeu. Jeho naivní práce jsou specifickým dokladem každodenního života jelenohorských měšťanů. Představují kopce na severozápad od města: Siodło, Heligon, Křivoústého, které byly častým cílem procházek. Řeka Bobr na tomto místě představovala místo koupání obyvatel, což zvětšil na svých obrazech malovaných technikou kvaše. Kresba z roku 1794 s vyobrazením budov rafinérie cukru nám připomíná, že to byl tehdy kvetoucí hospodářský podnik. Thürmer byl očitým svědkem požár kostela Milosti dne 16. října 1806. I to se odrazilo na jeho dvou pracích. Chrám obnovený po požáru vidíme na jeho kvaši se slavnostní procesí u příležitosti stoletého výročí posvěcení kostela Milosti dne 25. května 1818.

Approximately in the same time Carl Thürmer operated in Jelenia Góra, a graphic artist and a painter, well-known only for a few works preserved in the Karkonosze Mountains Museum. His naive works are a specific document of an everyday life of Jelenia Góra burghers. They are showing hills to the north–west of the city: Siodło, Helicon, Krzywoustego, which were destinations of walks. The Bóbr River in this place performed the role of a bathing beach for burghers, what Thürmer showed on his gouaches. The picture from 1794, showing buildings of a sugar refinery, makes us aware that it was a blooming enterprise then. Thürmer was an eyewitness of the fire of the Church of Grace on October 16, 1806. It was reflected in two of his works. We can see the temple rebuilt after fire on his gouache, with the ceremonial procession on the occasion of the centenary of consecration of the Church of Grace on May 25, 1818.